

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра обліку і оподаткування

На правах рукопису

БЕНЕСЬ БОГДАНА БОГДАНІВНА

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА:
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА**

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
**ШМАТКОВСЬКА ТЕТЯНА
ОЛЕКСАНДРІВНА,**
кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 6
засідання кафедри обліку і оподаткування
від 04.12.2024 р.

Завідувач кафедри
_____ проф. Садовська І.Б.

ЛУЦЬК – 2024

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління
Кафедра обліку і оподаткування
Другий (магістерський) рівень
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

«27» вересня 2023 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ) ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ

Бенесь Богдані Богданівній

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами підприємства: організація та методика
Керівник проекту (роботи) Шматковська Тетяна Олександрівна, к.е.н., доцент,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
2. Строк подання студентом роботи (проекту) 04.12.2024 р.
3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Метою даної роботи є розробка та систематизація науково-теоретичних підходів та практичного інструментарію щодо організації та методики обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства у сучасних умовах ведення господарської діяльності. Завдання роботи полягають у визначенні основних теоретико-методичних засад та прикладних аспектів обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами, а також розробці практичних рекомендацій щодо пошуку шляхів покращення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства у сучасних умовах господарювання.
4. Дата видачі завдання 27.09.2023 р.

АНОТАЦІЯ

Бенесь Б.Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами підприємства: організація та методика.

У випускній кваліфікаційній роботі магістра досліджено економічну сутність та систематизовано класифікацію витрат підприємства. Узагальнено нормативно-правове забезпечення щодо організації обліку, аналізу і контролю виробничих витрат в системі прийняття управлінських рішень. Досліджено організацію облікового забезпечення витрат, а також проведено їх аналіз на матеріалах базового підприємства.

Надано характеристику галузі та проведено аналіз економіко–організаційних показників діяльності базового підприємства. Охарактеризовано організацію облікового та контрольного процесів щодо операцій з виробничими витратами підприємства. Представлено результати аналітичного дослідження динаміки та структури виробничих витрат на базовому підприємстві в сучасних умовах ведення господарської діяльності.

Обґрунтовано шляхи покращення управління витратами в обліково-аналітичній системі базового підприємства. Надано пропозиції щодо раціоналізації обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства.

За результатами дослідження сформульовано та подано відповідні елементи наукової новизни. Прикладне значення отриманих результатів роботи полягає у тому, що розроблені в даному випускному кваліфікаційному проєкті рекомендації та пропозиції спрямовані на покращення теоретико-методичних та прикладних засад обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства, можуть бути впроваджені в господарську діяльність підприємств.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, управління виробничими витратами, управлінські рішення, бухгалтерські програмні продукти, організація та методика обліку.

SUMMARY

Benes B.B. Accounting and analytical support for the management of production costs of the enterprise: organization and methodology.

In the master's final qualification work, the economic essence is studied and the classification of enterprise costs is systematized. The regulatory and legal support for the organization of accounting, analysis and control of production costs in the system of managerial decision-making is generalized. The organization of accounting support for costs is studied, and their analysis is also carried out on the materials of the base enterprise.

The industry is characterized and the economic and organizational indicators of the base enterprise are analyzed. The organization of accounting and control processes for operations with production costs of the enterprise is characterized. The results of an analytical study of the dynamics and structure of production costs at the base enterprise in modern conditions of economic activity are presented.

Ways to improve cost management in the accounting and analytical system of the base enterprise are substantiated. Proposals are made for rationalizing the accounting and analytical support for the management of production costs of the enterprise.

According to the results of the study, the relevant elements of scientific novelty were formulated and presented. The applied significance of the obtained results is that the recommendations and proposals developed in this final qualification project are aimed at improving the theoretical, methodological and applied principles of accounting and analytical support for the management of production costs of the enterprise, and can be implemented in the economic activities of enterprises.

Key words: accounting and analytical support, production cost management, management decisions, accounting software products, organization and methodology of accounting.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	11
1.1. Трактуння сутності витрат, їх класифікація та місце у реалізації процесу господарювання	11
1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат підприємства.....	15
1.3. Сутність та зміст управління виробничими витратами, його значення у функціонуванні та розвитку підприємства.....	19
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	24
2.1. Аналіз галузі та економіко-організаційна характеристика діяльності підприємства.....	24
2.2. Організація облікового забезпечення управління виробничими витратами підприємства.....	29
2.3. Аналіз виробничих витрат на підприємстві	35
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	40
3.1. Шляхи та напрями покращення організації обліково-аналітичного забезпечення на підприємствах м'ясопереробної галузі	41
3.2. Пропозиції щодо удосконалення організації обліку виробничих витрат підприємства	44
3.3. Формування моделі покращення обліково-аналітичного забезпечення виробничих витрат на підприємстві	52
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми визначається тим, що сучасні умови діяльності промислових підприємств характеризуються наявністю високої конкуренції, динамічністю ринкової кон'юнктури, суттєвими змінами у макросередовищі тощо. Необхідність управління витратами обумовлюється тією роллю, яку вони відіграють в економіці підприємства, а саме їх прямою участю у формуванні прибутку підприємства.

За таких обставин вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу потребує створення такої системи управління виробництвом, основою якої є формування інформації про витрати підприємства і собівартість продукції.

Питання управління витратами були висвітлені у працях наступних фахівців: Аврової І. А., Безруких П. С., Бірюліна Д. П., Бутинця Ф. Ф., Врублевського Н. Д., Гаріфуліна К. М., Грещак М. Г., Голова С. Ф., Данілочкіної Н. Г., Завгороднього В. П., Івашкевича В. Б., Коцюби О.С., Костроміна Д. В., Марченко В. М., Нападовської Л. В., Палія В.Ф., Поклада І. І., Пушкаря М. С., Сопко В. В., Стукова С. А., Турило А. М., Уракова Д.У., Фостера Дж., Хорнгена Ч. Т. та ін. Проте, означена проблематика не досліджена в повному обсязі, що обумовило актуальність вибраної теми бакалаврської роботи.

Ефективність функціонування підприємства залежить від раціонального використання усіх видів ресурсів, що обумовлює необхідність переходу до такої системи управління витратами, яка буде забезпечувати конкурентоспроможність продукції, послуг за рахунок більш низьких витрат та цін; наявність якісної та достовірної інформації про собівартість окремих видів продукції та її позиції на ринку порівняно з іншими; надання об'єктивних даних

для упорядкування бюджету підприємства; можливість оцінки діяльності кожного підрозділу з фінансової точки зору.

Теоретичне висвітлення та практична значущість окреслених проблем для подальшого функціонування та розвитку промислових підприємств України визначили актуальність обраної теми, її мету, структуру та напрями дослідження.

Метою випускної кваліфікаційної роботи магістра є узагальнення і систематизація теоретичних і методичних положень та розробка прикладних рекомендацій щодо обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- дослідження сутності, видів витрат та узагальнення їх класифікації з метою забезпечення обліково-аналітичних та управлінських потреб підприємства;
- узагальнення та систематизація нормативно-правового забезпечення управління виробничими витратами в обліково-аналітичній системі підприємствах;
- огляд галузі та дослідження економіко-організаційної характеристики діяльності базового підприємства;
- дослідження організації обліку і контролю, а також аналізування виробничих витрат підприємства;
- оцінювання ефективності управління виробничими витратами на підприємстві;
- ідентифікація основних проблем щодо організації та методики обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства та напрацювання шляхів щодо їх усунення;
- визначення та узагальнення напрямів покращення обліково-аналітичного забезпечення в системі формування механізму управління виробничими витратами підприємства.

Об'єктом дослідження у випускній кваліфікаційній роботі є господарська діяльність базового підприємства в частині операцій щодо організації обліково-аналітичного забезпечення управління його виробничими витратами.

Предметом дослідження у випускній кваліфікаційній роботі є сукупність теоретико-методичних та прикладних засад організації обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства.

Матеріал дослідження. При написанні випускної кваліфікаційної роботи магістра були використані такі методи дослідження: аналіз та дослідження літературних джерел щодо підходів до трактування економічних категорій, систематизація інформації та її узагальнення, аналіз і синтез інформації. Для проведення аналізу діяльності підприємства використовувалися такі методи як порівняння, економіко-статистичні методи, аналіз рядів динаміки тощо.

Інформаційною базою дослідження випускної кваліфікаційної роботи стали законодавчі та нормативні акти України, що регламентують господарську діяльність, офіційні матеріали Державного комітету статистики України, вітчизняні та зарубіжні джерела наукової інформації (статті, монографії, звіти з досліджень, доповіді, тези, збірники наукових праць і наукові журнали), періодичні видання і щорічники профільних організацій, публічні звіти підприємства.

Теоретичне значення одержаних результатів випускної кваліфікаційної роботи магістра полягає в тому, що в дослідженні визначено та окреслено шляхи вирішення комплексу проблем, пов'язаних із формуванням обліково-аналітичного забезпечення виробничих витрат підприємства, оцінюванням рівня ефективності методів управління витратами та їх впровадження в реалії сучасної практики ведення бізнесу.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в обґрунтуванні та систематизації теоретичних засад, практичних положень та розробці теоретико-прикладних рекомендацій щодо вдосконалення організації обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства.

Таким чином за результатами виконання випускної кваліфікаційної роботи магістра виокремлено наступні елементи наукової новизни.

Доведено:

- що підприємство повинно проводити обліково-аналітичний процес витрат, ґрунтуючись на чинному законодавчому полі, базуючись виключно на діючій нормативно-правовій базі, із врахуванням специфіки здійснення ним господарської діяльності та внутрішньої нормативної документації, яка б надавала можливість в повній мірі відобразити особливості його функціонування, відповідно до умов ринкової кон'юнктури та інших внутрішніх і зовнішніх факторів;

- що найбільш перспективним напрямом організації єдиної інформаційної системи, яка забезпечує взаємозв'язок синтетичного й аналітичного обліку виробничих витрат з метою здійснення їх оперативного аналізу та контролю за діяльністю підприємства, достовірним складання внутрішньої та зовнішньої звітності, є використання сучасних професійних комп'ютеризованих інформаційних систем обліку, аналізу та контролю.

Набуло подальшого розвитку:

- обґрунтування доцільності постійного розрахунку та ґрунтовного аналізування системи відносних показників щодо ефективності та доцільності понесених підприємством витрат з метою їх оптимізації та уникнення необґрунтованого надлишкового витрачання ресурсів;

- виявлення та систематизація проблем функціонування обліково-аналітичної системи м'ясопереробних підприємств, зокрема недостатньої автоматизації, фрагментарності інформаційних потоків і невідповідності облікових методик специфіці галузі, а також у встановленні характерних рис її сучасного стану, зокрема низького рівня інтеграції інформаційних систем, що обмежує обмін даними між відділами; відсутності сучасних автоматизованих рішень для збору та аналізу даних; недосконалості облікових методик, які не враховують галузеву специфіку, що створює основу для розробки обґрунтованих

напрямів модернізації цієї системи з метою підвищення ефективності управління витратами та конкурентоспроможності підприємства в цілому;

- комплексний підхід до вдосконалення обліково-аналітичної системи управління витратами на підприємствах м'ясопереробної галузі, що, на відміну від інших підходів, що зосереджуються на окремих аспектах удосконалення обліково-аналітичної системи, поєднує впровадження сучасних ERP-систем, уніфікацію методик обліку з урахуванням міжнародних стандартів, системне підвищення кваліфікації персоналу та створення єдиної інформаційної платформи, що надасть можливість забезпечити комплексне вдосконалення процесу управління витратами, підвищити оперативність і точність прийняття управлінських рішень, оптимізувати витрати та посилити конкурентоспроможність підприємств м'ясопереробної галузі.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що обґрунтовані у випускній кваліфікаційній роботі методичні положення та практичні рекомендації були враховані у процесі вдосконалення обліково-контрольної системи базового підприємства, при внесенні змін і доповнень до чинної облікової практики та стратегічного плану розвитку підприємства (довідка про впровадження від 22.11.2024).

Апробація результатів та публікації. Основні положення випускної кваліфікаційної роботи доповідались та отримали позитивне схвалення на VII Міжнародній науково-практичній конференції молодих науковців, здобувачів освіти «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування» (21 листопада 2024 р., м. Луцьк).

РОЗДІЛ I
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ
ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Трактування сутності витрат, їх класифікація та місце у формуванні процесу господарювання

Як відомо, витрати, як економічна категорія, відображають собою специфічну сукупність ресурсів, які витрачаються на виробництво товарів чи послуг. Сутність витрат полягає в тому, що вони являють собою найважливіший аспект економічної діяльності, відображаючи продуктивну втрату в процесі виробництва різних видів ресурсів, таких як праця, капітал, сировина тощо. Тому потрібно розуміти, що об'єктивно витрати виникають як результат процесу виробництва та обміну і стають необхідним елементом системи обліку та аналізу економічної діяльності суб'єкта господарювання.

Важливо зазначити, що ресурси, які витрачаються у виробництві, можуть бути як матеріальними, так і нематеріальними, а витрати при цьому поділяються на прямі та опосередковані. Прямі витрати безпосередньо пов'язані із споживанням ресурсів конкретно для створення певного продукту чи послуги. Опосередковані ж витрати включають у себе такі складові елементи, як загальновиробничі, управлінські та інші невідокремлені витрати. Усі ці види витрат на практиці розподіляються на кілька продуктів чи послуг, що виробляються на підприємстві.

Потрібно зауважити, що важливою характеристикою витрат є їхній функціональний вплив на кінцевий фінансовий результат підприємства, а також здатність за їх допомогою оцінювати ефективність виробничого процесу. Відповідно, ефективне управління витратами визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку, його прибутковість та функціональну здатність його

адаптації до динамічних змін у бізнес-середовищі. Таким чином, витрати виступають необхідним інструментом забезпечення раціонального розподілу ресурсів з метою забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання.

На практиці існують різні підходи щодо трактування сутності поняття витрати, як економічної категорії. Тому для максимального теоретичного охоплення даного поняття, необхідно розглянути актуальні підходи до розуміння витрат в сучасній економічній системі (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Теоретико-методологічні підходи до тлумачення дефініції «витрати» в сучасній економічній науці

Автори	Визначення витрат
1	2
Економічний підхід	
М. Г. Грещак, О. С. Коцюба	«Витрати – це обсяг використаних ресурсів у грошовому вимірюванні для досягнення певних цілей» [7].
С.А. Котляров	«Витрати – це вартість ресурсів (матеріальних та трудових), які використовуються для виробництва продукції, отримання прибутку чи досягнення іншої мети організації» [13].
Л. А. Сухарева, С. Н. Петренко	«Витрати – це сума видатків, зазначених підприємством на момент придбання товарів або послуг» [14].
Р. Ентоні	«Витрати – це грошове вимірювання суми видатків, що використовуються з певною метою» [39].
І. А. Бланк	«Витрати – це виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових і інших видів ресурсів на виробництво продукції» [63].
А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило	«Витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети» [81].
Бухгалтерський підхід	
НП(С)БО 16 «Витрати»	«Витрати – це зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [84].
МСБО	«Витрати – це зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду, що відбувається у формі вибуття або використання активів чи збільшення зобов'язань, що веде до зменшення власного капіталу підприємства за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [99].

Продовження табл. 1.1

1	2
В. Б. Івашкевич	«Витрати – це відтік або інше використання активів і (або) виникнення кредиторської заборгованості в результаті відвантаження або виробництва товарів, надання послуг або здійснення інших операцій, які є основою діяльності господарюючого суб'єкта» [102].
Є. В. Мних	«Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками)» [104].
В. П. Савчук	«Витрати – це зменшення активів або збільшення зобов'язань (пасивів), або поєднання того чи іншого у зв'язку з виробництвом і постачанням товарів у рамках діяльності підприємства» [107].

Як бачимо, на практиці існує чимало підходів до розуміння сутності витрат, як специфічної економічної категорії, що пов'язано з різними їх сутнісними характеристиками, а також з відмінностями тлумачення у різних бізнес-процесах. Тому, для забезпечення уніфікованості розуміння даної категорії, пропонуємо до застосування власне її визначення, котре враховує основні типові ознаки витрат, що визначаються сучасною економічною наукою. Відповідно, витрати – це специфічний динамічний процес продуктивної втрати або іншого цільового використання виробничих активів підприємства або формування заборгованості суб'єкта господарювання перед контрагентами внаслідок відвантаження готової продукції або послуг, що є складовим елементом господарської діяльності.

Характеристики витрат визначаються різноманітністю їхніх аспектів у контексті економічної діяльності підприємств. Зокрема, витрати можна класифікувати за об'єктами, відповідно до яких на практиці виділяються прямі та опосередковані витрати. Однак, також витрати можна розглядати і з позиції часу, коли вони поділяються на постійні та змінні витрати. При цьому постійні витрати залишаються сталими навіть при зміні обсягу виробництва або послуг, а змінні витрати трансформуються пропорційно до обсягу виробництва. Крім того, витрати можна розглядати з точки зору їхнього впливу на фінансовий результат підприємства. Так, затрати можуть бути прямими витратами, що мають прямий

вплив на дохід, або непрямими витратами, що впливають на загальні витрати підприємства, але не безпосередньо на окремий вид продукції. Це пов'язано з розподілом та аналізом витрат – аналітичний розподіл визначає, які саме ресурси були витрачені та на якому етапі виробництва, що є ключовим елементом управління витратами. Тому характеристики витрат відображають їхню різноманітність та комплексність в рамках економічної діяльності підприємств, а розуміння цих аспектів є важливим для ефективного управління суб'єктом господарювання.

В Україні облік інформації про витрати формується на основі відповідного НП(С)БО 16 «Витрати» (рис. 1.1).

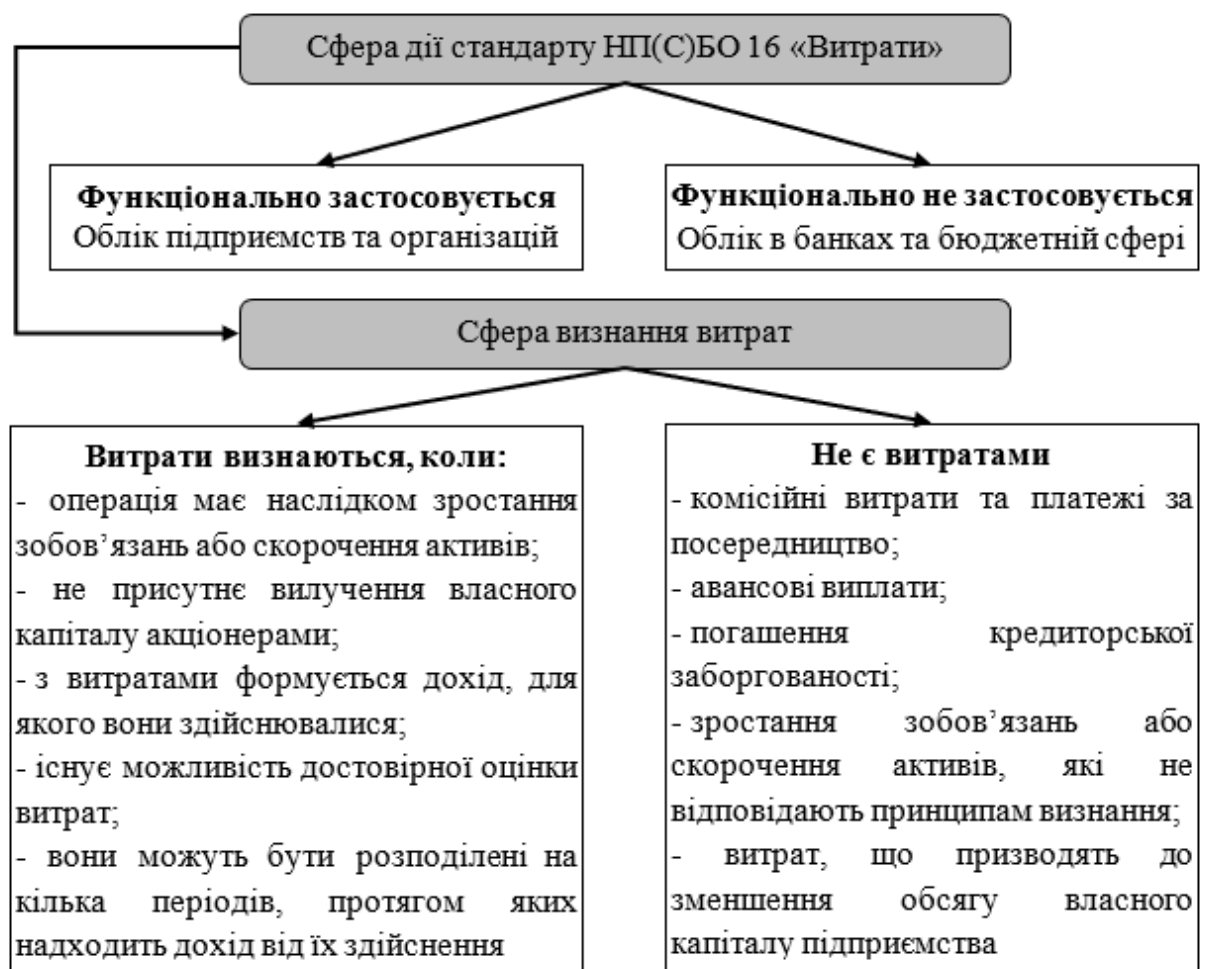

Рис. 1.1. Характеристика П(С)БО 16 «Витрати»

Джерело: систематизовано на основі [63].

Таким чином, приходимо до висновку, що існує об'єктивна необхідність глибокого розуміння важливості витрат у контексті економічної діяльності суб'єктів господарювання. При цьому класифікація витрат за об'єктами, часом, функціональністю та їхнім впливом на фінансовий результат робить їх аналіз більш комплексним та зрозумілим для керівництва підприємства. При цьому оскільки витрати є ключовим елементом формування процесу господарювання, впливаючи на конкурентоспроможність підприємства, то розуміння їх функціональних характеристик набуває особливого значення для ефективного управління ресурсами та оптимізації фінансових результатів суб'єкта господарювання.

1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат підприємства

Важливим аспектом обліково-аналітичної діяльності в сучасних умовах є те, що з функціональної точки зору нормативно-правове забезпечення обліку витрат визначається їх важливою роллю в економічній системі, котра полягає у забезпеченні прозорості, стабільності та тісній відповідності господарської діяльності підприємств встановленим стандартам. Це є необхідним для забезпечення точності та достовірності фінансової звітності, котра виступає основою прийняття ефективних управлінських рішень щодо стратегічного розвитку суб'єкта господарювання.

Також необхідно зазначити, що система нормативно-правового регулювання обліку витрат створює єдині стандарти та правила, які забезпечують єдність підходів до обліку у різних сферах та галузях економічної діяльності. Усе це дозволяє порівнювати фінансові показники функціонування різних підприємств та галузей, а також сприяє формуванню єдиної системи оцінювання та аналізу витрат. Тому забезпечення дотримання нормативно-правових вимог у сфері обліку витрат є необхідною передумовою для

підприємств у процесі аудиту та їх функціональної взаємодії з фіскальними органами. Це створює умови для ефективного контролю за фінансовою діяльністю та допомагає уникнути трансцедентних податкових ризиків.

Крім того, нормативно-правове забезпечення встановлює правила взаємодії підприємств із третіми контрагентами економічного процесу, до числа яких можна віднести банківські установи, інвесторів, торговельних партнерів та споживачі. Це забезпечує широку відкритість та довіру до фінансової звітності суб'єкта господарювання, наслідком чого є позитивний вплив на його кредитоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі.

Отже, приходимо до висновку, що нормативно-правове забезпечення обліку витрат в сучасних умовах виступає у якості ключового елементу стабільності та впорядкованості господарської діяльності, сприяючи ефективному управлінню підприємствами, забезпеченню належного рівня їхньої фінансової відкритості та дотриманню ними нормативних вимог у сфері податкової та фінансової дисципліни.

Специфічні особливості нормативно-правового забезпечення обліку витрат в Україні визначаються необхідністю адаптації національних стандартів до міжнародних стандартів фінансової звітності, що є елементом євроінтеграції нашої держави. При цьому впровадження цих стандартів спрямоване на гармонізацію обліку в Україні із провідними світовими практиками та сприяє підвищенню прозорості і достовірності фінансової звітності.

Стандарти фінансової звітності визначають класифікацію та методи визнання витрат, що є важливим кроком в контексті формування конкурентоспроможного та привабливого інвестиційного середовища в Україні. Крім того, важливу роль у встановленні стандартів обліку та контролі за їхнім дотриманням відіграє Державна служба фінансового моніторингу, за висновками з діяльності якої відбувається впровадження стандартів бухгалтерського обліку, визначення форм та змісту фінансової звітності у сфері

витрат, а також контроль за виконанням законодавчо закріплених облікових правил (рис. 1.2).

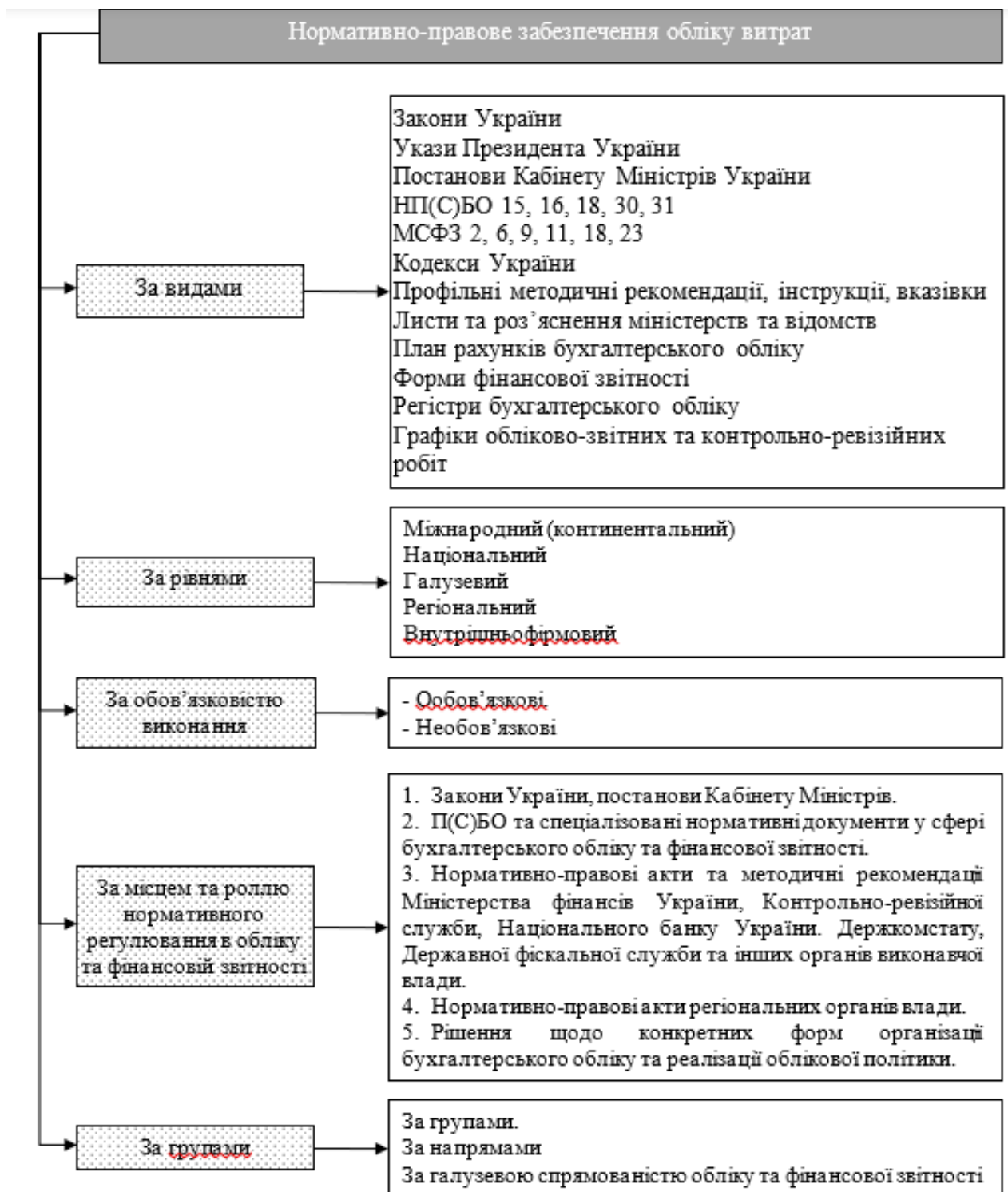

Рис. 1.2. Схема класифікації нормативно-правового забезпечення обліку витрат

Джерело: систематизовано на основі [36, 58, 59, 63, 66].

Необхідно також зазначити, що Україна наразі достатньо активно працює над ефективною адаптацією національного законодавства до стандартів МСФЗ. На практиці це передбачає системне вдосконалення системи оподаткування для того, щоб вона відповідала міжнародним стандартам, а також впровадження нових підходів до обліку та звітності, зокрема, стосовно лізингу, фінансових інструментів та інших аспектів фінансового обліку. Такий підхід стимулююче впливає на підприємства, змушуючи їх пристосовуватися до нових вимог, підвищує стандарти фінансової та бухгалтерської звітності. Усе це забезпечує ефективний розвиток фінансового обліку у сфері витрат.

Необхідно зазначити, що значний вплив на регулювання витрат в Україні має Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Цей стандарт визначає специфічний, нормативно затверджений порядок здійснення обліку витрат, який включає як визнання, так і вимірювання й фінансове відображення витрат у звітності суб'єктів господарювання. Також цей стандарт значно сприяє уніфікації підходів до класифікації витрат, чим формує стандартизацію обліку та підвищення його якості. У свою чергу, якість облікового процесу покращує довіру інвесторів та акціонерів до фінансової звітності, а також забезпечує функціональну відповідність обліку витрат управлінській діяльності.

Таким чином, приходимо до висновку, що ефективне регулювання витрат в даний час виступає ключовим елементом фінансового управління суб'єктів господарювання. При цьому нормативні акти визначають порядок цього обліку, що, у свою чергу, забезпечує належний рівень прозорості та відповідальності облікової діяльності. Усе це є критично важливим для забезпечення належної фінансової стійкості та результативної діяльності підприємства. Крім того, нормативні акти формують основу для ефективного контролю за витратами, що дозволяє підприємствам продуктивно управляти своїм ресурсами та досягати визначених стратегічних цілей. Тому саме забезпечення відповідності обліку

витрат формує основу для стійкого фінансового управління підприємства в умовах динамічних змін бізнес-процесів в сучасному економічному середовищі.

1.3. Сутність та зміст управління виробничими витратами, його значення у функціонуванні та розвитку підприємства

В сучасних умовах господарювання, що характеризуються динамічними змінами у бізнес-середовищі та бізнес-процесах підприємств, особливого значення для забезпечення ефективної діяльності суб'єкта господарювання набуває управління витратами. Його сутність полягає у систематичному та цілеспрямованому підході до контролю, планування, та оптимізації витрат підприємства з метою досягнення його стратегічних цілей, а також забезпечення функціональної його стабільності та конкурентоспроможності. При цьому управління витратами включає в себе обширний комплекс заходів, спрямованих на забезпечення раціонального використання ресурсів, скорочення непродуктивних витрат та максимізацію ефективності виробничих бізнес-процесів.

В практичному аспекті процес управління витратами розпочинається з аналізу поточних витрат, ідентифікації їх джерел та визначення вартості кожної складової виробничої діяльності суб'єкта господарювання. Важливо також зазначити, що управління витратами не обмежується простим прагненням скорочення витрат, але й включає в себе ефективне планування та прийняття стратегічних рішень. Це передбачає формування пріоритетів підприємства у сфері витрат, аналіз ризиків та трансцендентне врахування довгострокових переваг та можливостей продуктивності витрат.

Управління витратами вимагає активної взаємодії всіх відділень підприємства та ефективного використання інструментів бухгалтерського обліку та аналізу. Спільна робота фінансового, виробничого та управлінського персоналу визначає оптимальний спосіб використання ресурсів та формує

основу для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень. Управління витратами також включає в себе вдосконалення виробничих технологій, інтенсивне впровадження інновацій, а також пошук нових постачальників та контрагентів підприємства. Ключовим елементом в даному аспекті є операційне вдосконалення системи контролю та відстеження витрат на кожному з етапів бізнес-процесу.

Загалом можна стверджувати, що сутність управління витратами полягає у створенні ефективної системи, призначенням якої є забезпечення підприємства здатністю до адаптації в умовах систематичних змін бізнес-середовища з метою забезпечення збільшення рівня його конкурентоспроможності та формування сталості й ефективності функціонування в довгостроковій перспективі (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Аналітичні елементи системи управління витратами

Джерело: систематизовано на основі [8, 20, 22, 29, 42, 49, 60].

Таким чином, приходимо до висновку, що загальна концепція управління витратами в умовах динамічних змін бізнес-середовища базується на гнучкості та стратегічній адаптації. В цьому контексті, підприємство фокусується на постійному аналізі та реагуванні на зміни в економіці, технологіях та ринкових умовах. Тому ключовими аспектами такої системи є активне стратегічне планування, яке враховує ризики та можливості, інноваційні підходи до виробництва, а також постійний моніторинг та адаптацію стратегій управління витратами для забезпечення стабільності та конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. При цьому важлива роль відводиться гнучкій системі контролю, яка дозволяє вчасно реагувати на зміни та здійснювати оптимізацію витрат відповідно до нових викликів та можливостей бізнес-середовища.

Відповідно, усі зазначені структурні елементи управління витратами у своїй сукупності формують специфічний механізм. З практичної точки зору можна стверджувати, що функціонування системи управління витратами ґрунтується на кількох ключових складових. Зокрема, відбувається аналіз та ідентифікація витрат через аналітичну систему бухгалтерського обліку та підсумковий аудит. Це є основою визначення стратегічних цілей та пріоритетів витрат на основі врахування довгострокових виробничих переваг та можливостей.

Важливою складовою механізму є розробка та впровадження стратегічних планів управління витратами, що включає в себе планування бюджету, визначення ефективних методів витрачання ресурсів та формування дієвих механізмів моніторингу. У свою чергу, реалізація таких планів потребує використання аналітики та ключових показників для постійного контролю та адаптації стратегій управління витратами відповідно до змін в економічному середовищі.

Загалом даний механізм передбачає взаємодію різних підрозділів підприємства та впровадження технологій для вдосконалення виробничих

процесів та мінімізації витрат з метою забезпечення високого рівня ефективності суб'єкта господарювання в довгостроковій перспективі (рис. 1.4).

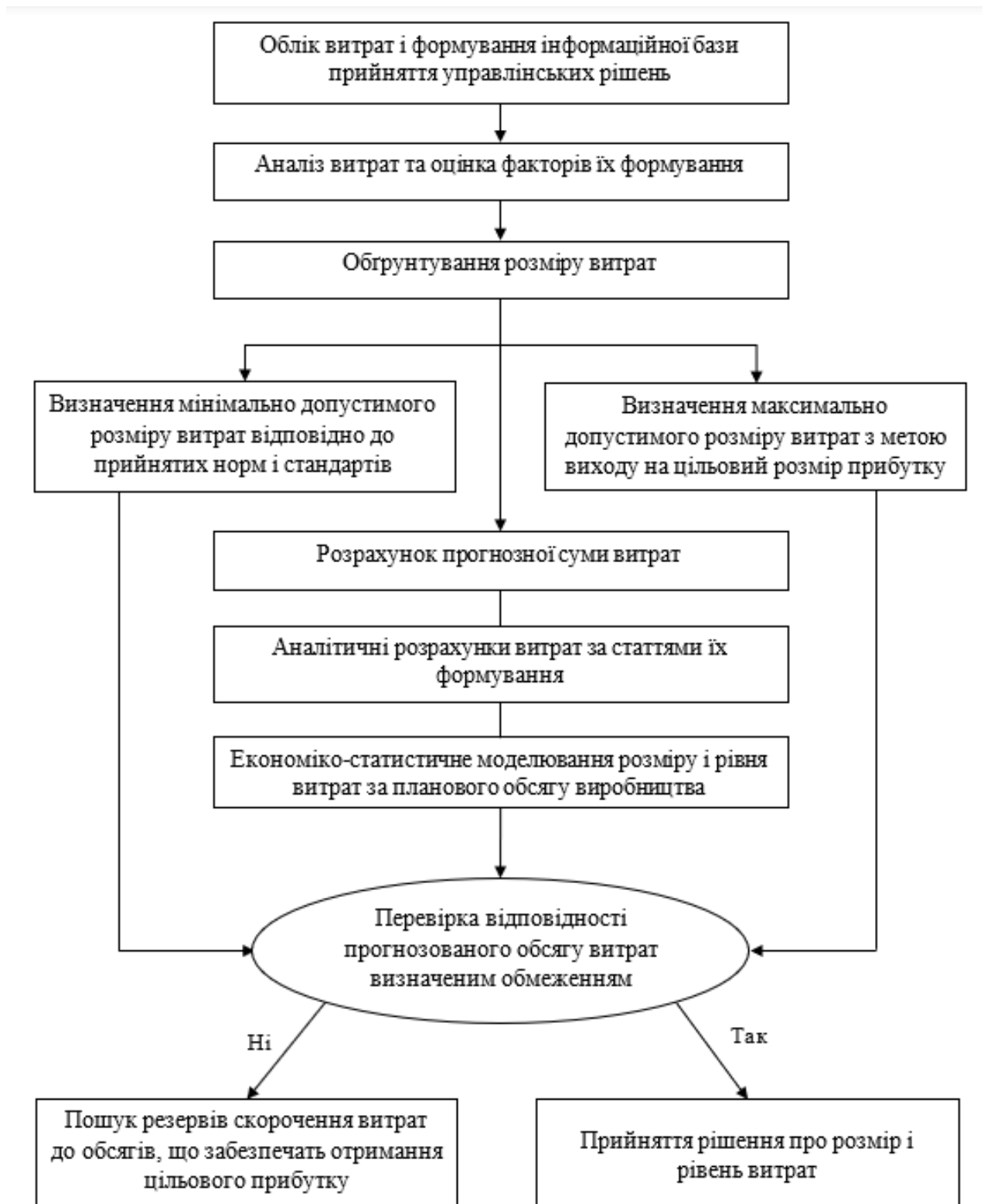

Рис. 1.4. Механізм функціонування системи управління витратами

Джерело: систематизовано на основі [86].

Таким чином, приходимо до висновку, що сутність та зміст управління витратами обумовлюються важливістю управління витратами, як стратегічною складовою ефективного бізнес-процесу. При цьому достовірний аналіз та оптимізація витрат сприяють ефективному використанню ресурсів, а також забезпечують зростання конкурентоспроможності підприємства й сприяють його сталому розвитку у плановому періоді. Відповідно, можна стверджувати, що управління витратами виступає у якості ключового інструменту формуванні стратегій розвитку суб'єкта господарювання, що дозволяє йому ефективно адаптуватися до змін у бізнес-середовищі та забезпечити на основі ефективних витрат оптимальний баланс між якістю продукції, господарською ефективністю та фінансовою стійкістю.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз галузі та економіко-організаційна характеристика діяльності підприємства

Досліджуваною в роботі галуззю є виробництво м'ясних продуктів. Зауважимо, що показники щодо виробництва та реалізації лише м'ясних продуктів, що є домінуючим видом діяльності базового підприємства, статистично не виокремлюються, тому в подальшому аналізування в базовому регіоні вимушені проводити в сукупності із харчовими продуктами та напоями в цілому.

За результатами аналізу динаміки виробництва ковбасних виробів у Волинській області за 2017 – 2021 рр. очевидним є суттєве зменшення виробництва даного виду продукції у досліджуваному періоді, а саме – на 6,9 тис. т., тобто на 43,4 %.

При співставленні показника виробництва ковбасних виробів у Волинській області за 2020 – 2021 рр. встановлено, що у 2021 р. було вироблено лише 85,7 % рівня 2020 р. (а саме – 9023 тони). Щодо м'яса свиней свіжого та охолодженого, то у 2021 р. його виробництво в базовому регіоні скоротилось на 53,7 % і становило лише 46,3 % від рівня 2020 р., а саме – 4 005 тонн.

На нашу думку такі не досить позитивні зміни щодо суттєвого зменшення виробництва ковбасних виробів протягом досліджуваного періоду у Волинській області потребують додаткової уваги як з боку менеджменту цих господарюючих суб'єктів, так й з боку профільних контрольно-регулюючих структур. Вважаємо, що за результатами аналізування сформованої ситуації,

необхідно розробити комплекс заходів, спрямованих на розробку та імплементацію необхідних та достатніх факторів і передумов для розвитку підприємств базової галузі на інвестиційно-інноваційних засадах в реаліях конкурентного середовища.

Одну із лідируючих позицій серед виробників м'ясних продуктів, зокрема ковбасних виробів та м'ясних напівфабрикатів у Волинській області займає XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX. Видами діяльності даного підприємства є: виробництво продукції в галузях харчової промисловості; здійснення торгівельної діяльності у всіх видах, дозволених законодавством України (оптової, роздрібною тощо), продовольчими товарами на території України та за її межами; створення власних тваринницьких ферм, вирощування продукції тваринництва, птахівництва, її переробка та реалізація.

На XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX застосовується паперовий та автоматизований способи обробки інформації, тобто облік не є повністю автоматизованим, що значно підвищує ризики впливу людського фактору при реалізації облікового процесу. Головний бухгалтер здійснює організацію бухгалтерського обліку господарсько-фінансової роботи і контролю над використанням матеріальних, трудових ресурсів тощо. Ведення бухгалтерського обліку на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX здійснюється відповідно до Наказу про облікову політику, що затверджується щорічно.

За результатами оцінювання фінансової стійкості базового підприємства (табл. 2.1) можна зробити висновок, що у 2021 – 2023 рр. XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX характеризується невисокою фінансовою стійкістю, тобто відслідковується нестача джерел формування запасів підприємства.

Зокрема за результатами аналізу коефіцієнту маневреності власного капіталу, що характеризує ту частину власного капіталу, яка перебуває в обігу встановлено, що за 2021-2022 років така частка становила 22 %, проте у 2023 р. вона знизилася до 17 %, що є негативним явищем.

Таблиця 2.1

Аналіз відносних показників фінансової стійкості
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за 2021–2023 рр.

Показники	Абсолютна величина			Відхилення		
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності)	0,78	0,79	0,77	0,01	-0,02	-0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	1,29	1,27	1,3	-0,02	0,03	0,01
Коефіцієнт фінансового ризику	0,29	0,27	0,30	-0,02	0,03	0,01
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,22	0,21	0,23	-0,01	0,02	0,01
Коефіцієнт фінансової стабільності	3,51	3,76	3,30	0,25	-0,46	-0,21
Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	1	1	1	-	-	-
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,22	0,22	0,17	0	-0,05	-0,05

Примітка: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Протягом досліджуваного періоду коефіцієнт абсолютної ліквідності базового підприємства стабільно збільшувався, проте навіть у 2023 році він був далеким від оптимального рівня (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка коефіцієнтів ліквідності XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
за 2021–2023 рр.

Найменування показника	Нормативне значення	Значення показника			Відхилення		
		2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,35	0,0009	0,0013	0,0085	0,0004	0,0072	0,0076
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,7 - 0,8	0,2027	0,1692	0,1956	-0,0335	0,0264	-0,0071
Загальний коефіцієнт ліквідності	> 1	1,7779	1,8088	1,5762	0,0309	-0,2326	-0,2022

Примітка: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт проміжної ліквідності у 2021 р. він 0,2027, у 2022 р. ще знизився на 0,0355, а у 2023 р. – зріс до рівня 0,1956. Проте навіть таке зростання не дозволяє підприємству покрити свої зобов'язання.

Встановлено, що на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за 2021–2023 рр. було достатньо необоротних активів для погашення своїх зобов'язань. Тобто, можна стверджувати, що лише реалізувавши необоротні активи підприємство зможе погасити свою заборгованість.

За результатами розрахунків коефіцієнтів ділової активності базового підприємства за 2021–2023 рр. (табл. 2.3) можна зробити комплекс наступних висновків:

Таблиця 2.3

Аналіз ділової активності XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
за 2021–2023 рр.

Показники	Абсолютна величина			Відхилення		
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Коефіцієнт оборотності активів	1,67	1,38	1,49	-0,29	0,11	-0,18
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3,57	3,6	3,67	0,03	0,07	0,1
Коефіцієнт оборотності запасів	3,98	3,83	4,03	-0,15	0,2	0,05
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	31,08	33,39	35,03	2,31	1,64	3,95
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	8,15	6,84	7	-1,31	0,16	-1,15
Тривалість оборотності активів, дні	216	261	242	45	-19	26
Тривалість оборотності оборотних активів, днів	101	100	98	-1	-2	-3
Тривалість оборотності запасів, днів	90	94	89	4	-5	-1
Тривалість оборотності дебіторської заборгованості, днів	12	11	10	-1	-1	-2
Тривалість оборотності кредиторської заборгованості, днів	44	53	51	9	-2	7
Тривалість операційного циклу, днів	102	105	99	3	-6	-3
Тривалість фінансового циклу, днів	58	94	48	36	-46	-10

Примітка: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

- зростання оборотності активів оцінюється позитивно за умови прибуткової діяльності підприємства. У 2021 р. означений показник склав 1,67 разів, у 2022 р. відбулося зменшення показника до 1,38 разів, а у 2023 р. активи робили 1,49 оборотів за рік; у 2021 р. на 1 грн. вартості оборотних активів припадало 3,57 грн. доходу, у 2022 р. – 3,6 грн., а у 2023 р. – 3,67 грн.;

- для базового підприємства за 2021–2023 рр. коефіцієнт оборотності запасів залишався практично на тому ж рівні: у 2021 р. становив 3,98, у 2022 р. – 3,93, у 2023 р. – 4,03. Зростання оборотності запасів свідчить про підвищення ефективності їх використання;

- у 2021 р. коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості становив 31,08, у 2022 р. він зріс до 33,39 та у 2023 р. – до рівня 35,03. Тобто дебіторська заборгованість має довготривалий характер. Зростання цього коефіцієнта свідчить про поліпшення платіжної дисципліни та (або) скорочення обсягів продажу продукції з відстроченням платежу за строками або за вартістю угод;

- у 2021 р. коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості становив 8,15, у 2022 р. – 6,74, та у 2023 р. – 7 разів.. Зменшення цього коефіцієнта може відображати погіршення платіжної дисципліни у відношеннях з постачальниками, бюджетом та іншими кредиторами чи (або) зростання закупівель з відстроченням платежу (комерційного кредиту постачальників);

- тривалість оборотності запасів показує, як часто обертаються запаси для забезпечення поточного обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). У 2021 р. цей показник становив 90 днів, у 2022 р. зріс до 104 днів, а у 2023 р. знизився до 89 днів; окрім того, позитивно оцінюється зниження середньої тривалості обороту дебіторської заборгованості за 2021–2023 рр. з 12 до 10 днів;

- тривалість операційного циклу визначає, скільки днів необхідно для виробництва, продажу і оплати продукції підприємства. На XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX у 2021 р. операційний цикл тривав 102 дні, у 2022 р. – 105 днів, у 2023 р. – 99 днів;

нематеріальних активів використовується прямолінійний метод нарахування амортизації, а для малоцінних необоротних матеріальних активів застосовується 100% нарахування амортизації в першому місяці експлуатації об'єкта.

На XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX виробничі витрати розподіляються на витрати, що включаються до собівартості продукції, та витрати, що не включаються до собівартості продукції. В кінці кожного місяця за підписом керівника виробничого підрозділу до бухгалтерії передається виробничий звіт.

Облік витрат виробництва, що включаються до собівартості продукції на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX ведеться на рахунках 23 «Виробництво» та 91 «Загальновиробничі витрати». У табл. 2.4 наведено статті витрат виробництва та їх зміст.

Таблиця 2.4

Статті витрат виробництва на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
та їх зміст

Стаття витрат	Зміст витрат	Зауваження
1	2	3
Матеріальні виробничі витрати	Прямі витрати на сировину та матеріали	–
Оплата праці робітникам виробництва (включаючи апарату управління цехами)	Прямі витрати на оплату праці працівникам виробництва	Відповідно до П(С)БО 16 витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи апарату управління цехами відносяться на рахунок 91
Внески на соціальні заходи виробництва	Єдиний соціальний внесок	
Амортизація основних засобів	Загальновиробничі витрати: амортизація автомобіля ГАЗ, акумулятор, адаптер і т.д	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені витрати відносяться на рахунок 91
Оренда виробничого обладнання	Непрямі витрати на оренду виробничого обладнання	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені витрати відносяться на рахунок 91
Оренда приміщення виробничого призначення	Непрямі витрати на оренду виробничого приміщення	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені витрати відносяться на рахунок 91
Інструменти	Прямі витрати на придбання інструментів: різак, візок з ланцюговим приладом.	–

Опалення	Непрямі витрати на опалення	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені витрати відносяться на рахунок 91
Електроенергія	Непрямі витрати за користування електроенергією	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені витрати відносяться на рахунок 91
Водопостачання	Непрямі витрати на оплату послуг водопостачання	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені витрати відносяться на рахунок 91
Канцелярські витрати	Непрямі витрати на канцелярію	–
Витрати на поточний ремонт та покращення основних засобів	Непрямі витрати на випробування системи вентиляції	Відповідно до П(С)БО 16 зазначені витрати відносяться на рахунок 91

Примітка: систематизовано та побудовано на основі джерел [59; 60]

Типові кореспонденції щодо обліку прямих витрат виробництва на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Відображення в обліку прямих виробничих витрат на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за грудень 2023 р.

Зміст бухгалтерського запису	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1	2	3	4
Списано сировину і матеріали на виробництво продукції	231	201	8950,00
Нараховано заробітну плату виробничим робітникам	231	661	21580,00
Зроблено нарахування на заробітну плату виробничих робітників	231	651	8329,88
Нараховано амортизацію виробничого устаткування	231	131	7423,00

Примітка: побудовано на основі джерел [19; 30; 59; 60; 105]

Розглядаючи порядок організації обліку загальновиробничих витрат для цілей складання фінансової та податкової звітності, слід зауважити, що відповідно до п. 16 П(С)БО 16 «Витрати» загальновиробничі витрати поділяються на змінні та постійні. До змінних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (обсягу діяльності, прямих витрат тощо) [3].

Наприкінці звітного періоду проводять розподіл загальновиробничих витрат на дві частини: змінні загальновиробничі витрати і постійні в межах планових, ті, що мають місце при нормальній виробничій потужності підприємства, відносяться до дебету рахунка 23, а суму витрат, що перевищила плановий показник, — до дебету рахунка 90 «Собівартість реалізації» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Списання загальновиробничих витрат XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за
грудень 2023 р.

Зміст бухгалтерського запису	Дебет	Кредит	Сума, грн.
Віднесено до собівартості виробничої продукції суму загальновиробничих змінних та постійних розподілених витрат	231	91	14659,00
Списано нерозподілені прямі загально-виробничі витрати на собівартість реалізованої готової продукції	901	91	9323,66

Примітка: побудовано на основі джерел [19; 30; 59; 60; 105]

У табл. 2.7. нами наведено первинні документи, якими оформляються операції з обліку витрат виробництва на базовому підприємстві.

До витрат операційної діяльності підприємства, що не включаються до собівартості продукції на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX відносяться: адміністративні витрати, витрати на збут і інші операційні витрати.

Таблиця 2.7

Первинні документи щодо обліку витрат виробництва на
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Стаття витрат	Документ
1	2
Матеріальні виробничі витрати	Рахунок-фактура, платіжне доручення, накладна, податкова накладна, акт про приймання матеріалів
Оплата праці робітникам виробництва	Табель обліку використання робочого часу, розрахунково-платіжна відомість
Внески на соціальні заходи виробництва	Бухгалтерська довідка-розрахунок по відрахуванню на фонд оплати праці до фондів соціального страхування
Амортизація основних засобів	Розрахунок амортизації основних засобів

Оренда виробничого обладнання	Договір, платіжне доручення, акт про надання послуг
Оренда приміщення виробничого призначення	Договір, платіжне доручення, акт про надання послуг
Поворотні відходи виробництва	Накладна на внутрішнє переміщення
Інструмент	Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів, відомість на поповнення (вилучення) постійного запасу інструментів, акт вибуття малоцінних та швидкозношуваних предметів
Опалення	Договір, рахунок-фактура, податкова накладна, платіжне доручення
Електроенергія	Договір, рахунок-фактура, податкова накладна, платіжне доручення
Водопостачання	Договір, рахунок-фактура, платіжне доручення
Витрати на поточний ремонт та покращення об'єктів основних засобів	Акти приймання-здачі відремонтованих реконструйованих та модернізованих об'єктів

Примітка: побудовано на основі джерел [19; 30; 59; 60; 105]

З метою забезпечення візуалізації нами наведено загальну схему ведення обліку на рахунку 23 «Виробництво» (рис. 2.1).

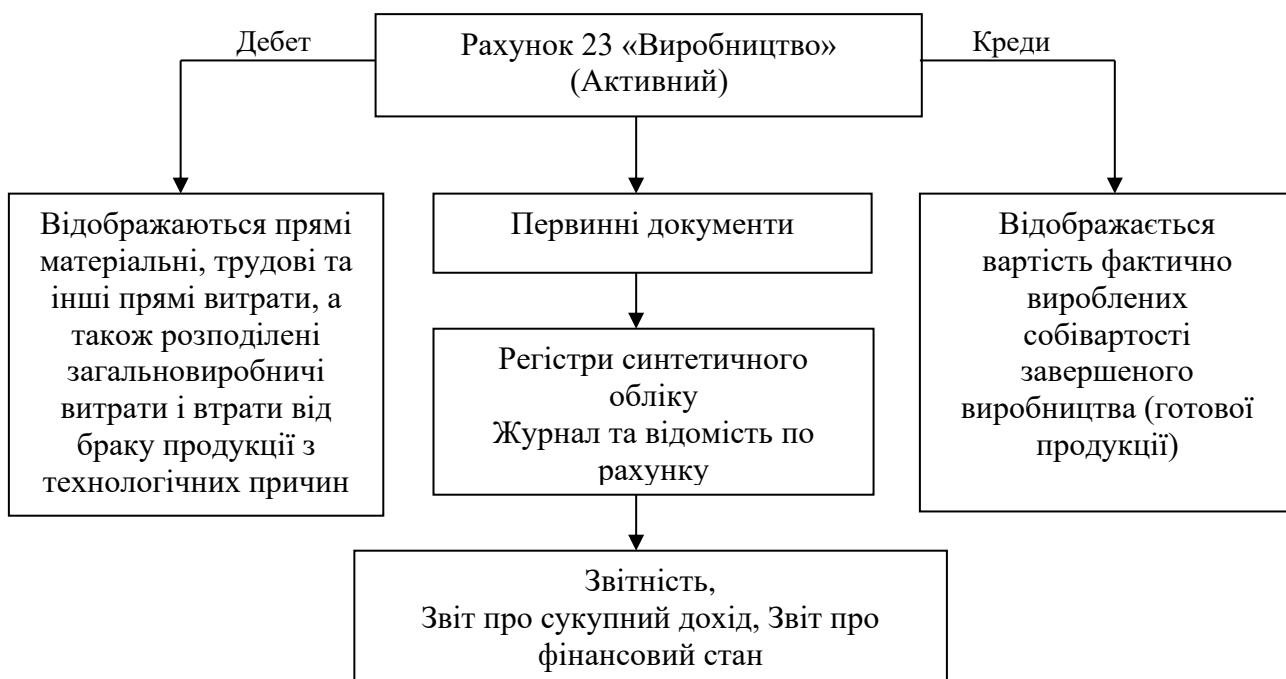

Рис. 2.1. Схема обліку витрат на рахунку 23 «Виробництво» на базовому підприємстві

Примітка: власні узагальнення на основі джерел [19; 30; 105]

Загальну схему обліку витрат звітного періоду і калькулювання собівартості продукції можна візуалізувати у вигляді рис. 2.2.

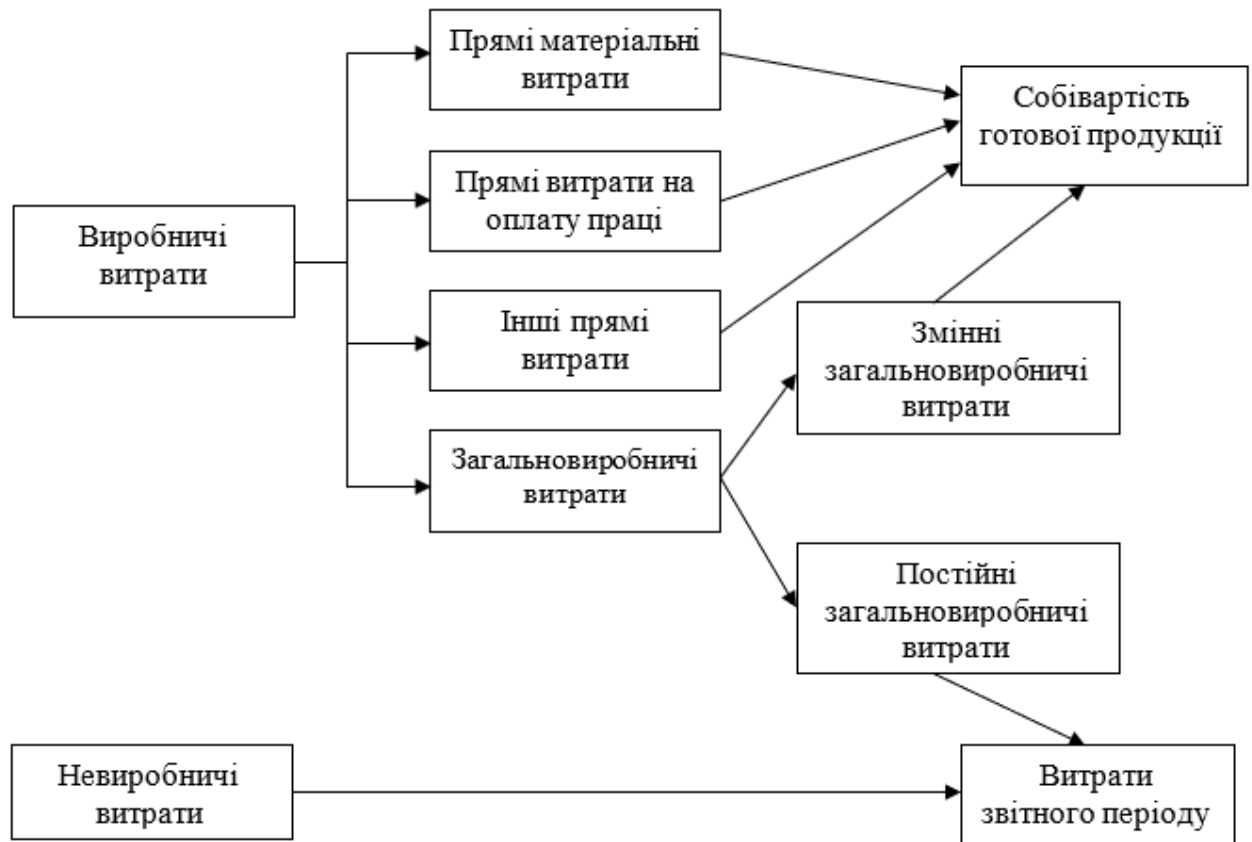

Рис. 2.2. Схема візуалізації обліку витрат звітного періоду на базовому підприємстві

Примітка: власні узагальнення на основі джерел [19; 30; 105]

Розглянувши первинний, аналітичний та синтетичний облік виробничих витрат, зауважимо, що під час діяльності XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX формуються значні обсяги витрат, налагодження вдалого облікового процесу яких є однією із передумов успішної діяльності базового підприємства. Окрім того, щодо формування ефективної обліково-аналітичної системи управління витратами, підприємству необхідно забезпечувати функціонування в діючому нормативно-правовому полі із врахуванням власної специфіки господарювання.

2.3. Аналіз виробничих витрат на підприємстві

Нами проведено аналітичне дослідження витрат на виробництво продукції XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за економічними елементами, результати якого подано у табл. 2.8.

За результати аналізу можна стверджувати, що у 2022 р. порівняно з 2021 р. зросла питома вага матеріальних витрат у складі собівартості виробленої продукції на 12,8 %, питома вага витрат на оплату праці – на 1,7 % та витрат на соціальні заходи – на 0,6 %. Проте значно зменшилася частка інших операційних витрат – на 13,2 %. Наступного року питома вага матеріальних витрат зросла лише на 1,8 %, а питома вага всіх інших витрат у складі собівартості продукції знизилася: витрат на оплату праці – на 0,4%, витрат на соціальні заходи – на 0,1 %, амортизації – на 0,4 % та інших операційних витрат – на 0,9% порівняно з попереднім періодом.

Таблиця 2.8

Динаміка елементів операційних витрат на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за 2021–2023 рр.

Показник	Значення показника						Відносне відхилення, %		
	2021 р.		2022 р.		2023 р.		2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Матеріальні витрати	9197,1	20,3	12913,3	33,1	12916,1	34,9	12,8	1,8	14,6
Витрати на оплату праці	14679,1	32,4	13303,4	34,1	12472,0	33,7	1,7	-0,4	1,3
Відрахування на соціальні заходи	5436,7	12,0	4915,6	12,6	4614,6	12,5	0,6	-0,1	0,5
Амортизація	6660,0	14,7	4993,7	12,8	4589,1	12,4	-1,9	-0,4	-2,3
Інші операційні витрати	9333,1	20,6	2887,0	7,4	2417,2	6,5	-13,2	-0,9	-14,1
Разом	45306	100,0	39013	100,0	37009	100,0	-	-	-

Примітка: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Загалом, за 2021–2023 рр. питома вага матеріальних витрат у складі собівартості зросла на 14,6 %, витрати на оплату праці зросли на 1,3%, відрахування на соціальні заходи – на 0,5 %, зменшилися частки амортизації та інших операційних витрат відповідно на 2,3 % та 14,1 %.

Аналіз динаміки та структури доходів і витрати XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за 2021–2023 рр. подано у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз динаміки та структури доходів і витрат на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за 2021–2023 рр., тис. грн.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення		
				2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	46136	41448	37832	-4688	-3616	-8304
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	45306	39013	37009	-6293	-2004	-8297
Валовий прибуток (збиток)	830	2435	823	1605	-1612	-7
Інші операційні доходи	1098	1058	1040	-40	-18	-58
Адміністративні витрати	3402	3153	2878	-249	-275	-524
Витрати на збут	272	309	311	37	2	39
Інші операційні витрати	1721	1734	1318	13	-416	-403
Фінансовий результат від операційної діяльності	-3467	-1703	-2644	1764	-941	823
Інші фінансові доходи	5	2	0	-3	-2	-5
Інші доходи	1	60	15	59	-45	14
Фінансові витрати	81	97	119	16	22	38
Втрати від участі в капіталі	0	34	0	34	-34	0
Інші витрати	2	0	0	-2	0	-2
Фінансовий результат до оподаткування	-3544	-1772	-2748	1772	-976	796
Витрати (дохід) з податку на прибуток	37	48	0	11	-48	-37
Фінансовий результат	-3581	-1820	-2748	1761	-928	833

Примітка: розраховано на основі фінансової звітності підприємства

Проаналізувавши дані показників доходів і витрат за 2021–2023 рр. можна зробити такі висновки:

- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) зменшувався з кожним роком. У 2022 р. він становив 41448 тис. грн., що на 4688 тис. грн.

менше, ніж у попередньому році. У 2023 р. цей показник становив 37832 тис. грн., що на 3616 тис. грн. менше, ніж у 2022 р.. Разом за 2023-2021 рр. розмір чистого доходу від реалізації зменшився на 8304 тис. грн.;

- аналогічно знижувалася і собівартість реалізованої продукції: у 2022 р. – на 6293 тис. грн., порівняно з попереднім роком, у 2023 р.– ще на 2004 тис. грн. Загалом собівартість знизилася на 8293 тис. грн.;

- інші операційні доходи також знижувалися: у 2022 р.– на 40 тис. грн., порівняно з 2021 р., та у 2023 р. – на 18 тис. грн., порівняно з 2022 р.;

- що стосується операційних витрат, то за 2021–2023 рр. на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX кардинально знизилася адміністративні витрати та інші операційні витрати – на 524 тис. грн. та 403 тис. грн. відповідно, проте зросли витрати на збут – 39 тис. грн.;

- у 2022 р. відбулося зменшення інших фінансових доходів на 3 тис. грн.. проте зросли інші доходи – на 59 тис. грн. Також зросли фінансові витрати та втрати від участі в капіталі – на 16 тис. грн. та на 24 тис. грн. відповідно порівняно з попереднім роком;

- у 2023 р. знизилася інші доходи на 45 тис. грн. та втрати від участі в капіталі – на 34 тис. грн., але зросли фінансові витрати на 22 тис. грн.

Отже, протягом досліджуваного періоду на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX зберігалася тенденція до зменшення витрат та доходів, проте швидкість зменшення доходів перевищувала швидкість зменшення витрат.

Результати розрахунку показників щодо оцінювання ефективності витрат на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX наведено в дод. В (табл. В.1).

За результатами проведеного аналізу можна зробити комплекс наступних висновків:

- за 2021–2023 рр. розмір операційних витрат на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX перевищував розмір операційних доходів підприємства. На 1 грн. операційних доходів у 2021 р. припадало 1,07 грн.

операційних витрат. У 2022 р. відбулося зменшення цього показника до 1,04 грн., а у 2021 р. – підвищення до 1,07 грн.;

- собівартість виготовленої продукції була досить великою: у 2021 р. 95,9 % операційних доходів припадає на покриття собівартості продукції, у 2022 р. – на 4,1% менше, проте у 2023 р. цей показник зріс до рівня 95,2 %;

- що стосується адміністративних витрат та інших операційних витрат, то у 2022 р. відбулося їх зростання порівняно із показниками 2021 р., а у 2023 р. – зменшення порівняно із попереднім періодом. Аналогічно й змінювалися їх частки в операційних доходах підприємства. Протилежна тенденція прослідковувалася щодо витрат на збут;

- визначивши співвідношення між загальними витрати та загальними доходами діяльності XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за 2021–2023 рр., можна стверджувати, що витрати перевищувати доходи. Загалом за 3 роки розмір витрат становив на 1,7% більше від розміру доходів діяльності підприємства;

- коефіцієнт питомих операційних витрат характеризує скільки операційних витрат припадає на 1 грн. загальних доходів діяльності підприємства за звітний період. У 2021 р. на 1 грн. доходів припадало 1,07 грн. операційних витрат, у 2022 р. – 1,04 грн., а у 2023 р. – 1,09 грн.;

- втрати від участі в капіталі та інші витрати на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX були тільки у 2022 році, та їх розмір становив 0,0008 грн. на 1 грн. загальних доходів підприємства у 2022 р.;

- розмір фінансових витрат, що припадає на 1 грн. доходів досліджуваного підприємства становив 0,0017 грн., 0,0023 грн. та 0,0003 грн. у 2021, 2022 та 2023 рр. відповідно;

- розмір інших операційних витрат перевищував розмір інших операційних доходів у 2021 р. в 1,56 разів, у 2022 р. – в 1,64 разів, та у 2023 р. – в 1,28 разів;

- фінансові доходи за досліджуваний період були досить малими: у 2021 р. розмір фінансових витрат перевищив розмір фінансових доходів у 16,2

разів, а у 2022 р. відбулося значне збільшення такого співвідношення - до 48,5 разів;

- за досліджуваний період XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX отримувало валовий прибуток. Розмір собівартості, який припадав на 1 грн. чистого доходу від реалізації у 2021 р. становив 0,98 грн., у 2022 р. – 0,94 грн., а у 2023 р. – 0,98 грн. Одночасно слід зазначити, що операційна діяльність була рентабельною: у 2021 р. рівень рентабельності операційної діяльності становив 1,8 %, у 2022 р. рентабельність зросла до рівня 6,2 %, проте у 2023 р. знизилася до 2,2 %;

- після отриманого валового прибутку вираховують інші постійні витрати основної діяльності підприємства: адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Розмір таких витрат на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX значно перевищував розмір валового прибутку: у 2021 р. – в 4,43 разів, у 2022 р. відбуло зменшення витрат у 3 рази, проте у 2023 р. порівняно з 2022 р. розмір постійних витрат основної діяльності знову зріс і на 1 грн. валового прибутку припадало 3,87 грн. постійних витрат основної діяльності;

- рентабельність основної діяльності підприємства та чиста рентабельність за 2021–2023 рр. була від'ємною, оскільки XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX отримувало збитки.

Отже в підсумку зазначимо, що діяльність XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX за 2021–2023 рр. була збитковою. Тому виникає необхідність більш детально дослідити розмір витрат, що виникають на базовому підприємстві з метою вивчення їх впливу на результативність його функціонування. Це надасть змогу в подальшому визначити шляхи оптимізації витрат за їх видами, джерелами походження та спрогнозувати майбутній економічний стан підприємства.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Шляхи та напрями покращення організації обліково-аналітичного забезпечення на підприємствах м'ясопереробної галузі

Ефективне управління виробничими витратами на підприємствах м'ясопереробної галузі України значною мірою залежить від якості обліково-аналітичного забезпечення. Проте, сучасний стан цієї системи характеризується низкою проблем та недоліків, які негативно впливають на конкурентоспроможність та фінансову стабільність підприємства.

Ефективне функціонування обліково-аналітичної системи на підприємствах м'ясопереробної галузі є необхідною умовою забезпечення високого рівня управління витратами. Проте недостатній рівень автоматизації облікових процесів створює значні бар'єри на шляху досягнення цієї мети. Такий стан речей зумовлює численні недоліки в організації обліку, які негативно впливають на швидкість і якість обробки інформації, унеможливаючи своєчасне прийняття управлінських рішень.

Важливо, що багато підприємств галузі досі використовують застарілі методи обліку, що призводить до низької оперативності та точності даних, обмежує можливості для оперативного прийняття управлінських рішень. Відсутність сучасних інтегрованих систем ускладнює процеси збору, обробки та аналізу даних, що негативно впливає на якість управлінських рішень. Як наслідок, однією з основних проблем є тривалість обробки даних, яка зумовлена використанням застарілих технологій обліку. На більшості підприємств м'ясопереробної галузі досі зберігається ручне ведення облікових операцій або застосування програмного забезпечення, що не відповідає сучасним вимогам.

Зокрема, це стосується відсутності автоматизованих рішень для інтеграції даних з різних відділів, що призводить до дублювання інформації, помилок у розрахунках та втрати значного обсягу часу.

Відсутність єдиної інформаційної платформи ускладнює обмін даними між відділами та їх оперативне використання. Ця проблема має комплексний характер, оскільки стосується як технічної бази, так і організаційних аспектів. У таких умовах зростає ризик виникнення неузгодженості в облікових записах, що в свою чергу знижує точність фінансової звітності та ефективність управління виробничими витратами підприємства.

Недостатній рівень автоматизації також впливає на продуктивність праці облікового персоналу. Виконання рутинних завдань із низьким рівнем використання сучасних інформаційних систем призводить до збільшення навантаження на працівників, що підвищує ризик виникнення помилок і затримок у підготовці управлінської звітності. Це, у свою чергу, обмежує можливості підприємства щодо оперативного реагування на зміни ринкових умов та адаптації до нових викликів.

Низький рівень автоматизації облікових процесів є серйозним стримуючим фактором для розвитку підприємств м'ясопереробної галузі. Вирішення цієї проблеми вимагає модернізації технічної бази, впровадження сучасного програмного забезпечення та підвищення кваліфікації облікового персоналу. Вважаємо, що впровадження сучасних автоматизованих обліково-аналітичних систем, таких як ERP-системи, значно підвищить ефективність обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства. Зокрема, автоматизація сприяє інтеграції всіх бізнес-процесів підприємства, зменшенню витрат часу на обробку даних і підвищенню їхньої точності. Окрім того, це забезпечує підприємству можливість формувати деталізовану аналітичну інформацію в реальному часі, що є необхідним для ефективного управління витратами та підвищення загальної конкурентоспроможності на ринку м'ясопродуктів.

Відсутність належних навичок роботи з сучасними обліковими програмами та методиками аналізу обмежує можливості впровадження передових методів обліку, таких як Activity-Based Costing (ABC), що надають змогу більш точно розподіляти непрямі витрати та визначати собівартість продукції. Таким чином, недостатня кваліфікація облікового персоналу у сфері сучасних інформаційних технологій обмежує можливості автоматизації облікових процесів.

Для подолання цієї проблеми необхідно інвестувати в навчання та підвищення кваліфікації облікового персоналу, зокрема в освоєння сучасних облікових програм та методик аналізу. Підвищення кваліфікації облікових кадрів сприятиме більш точному та ефективному управлінню виробничими витратами м'ясопереробних підприємств, що, у свою чергу, підвищить загальну ефективність їх діяльності.

Недосконалість методик обліку на підприємствах України, як зазначають науковці, є наслідком розриву між національними та міжнародними стандартами обліку, що створює перешкоди для інтеграції фінансової звітності українських підприємств у глобальні економічні системи. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) стикається з низкою викликів. Відповідно до спостережень експертів, більшість українських підприємств не в змозі забезпечити повноцінну трансформацію своєї звітності до вимог МСФЗ, що призводить до значних відмінностей у фінансових показниках при їх порівнянні з міжнародними аналогами.

Універсальні облікові методики часто не враховують специфіку різних галузей економіки, що створює труднощі при їх застосуванні на підприємствах м'ясопереробної галузі. Зокрема, облік витрат на сировину, виробничих втрат та побічних продуктів потребує адаптації до особливостей виробничого процесу. Стандартизовані підходи до обліку не завжди забезпечують коректне відображення собівартості продукції, що ускладнює оцінку ефективності управління витратами та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Дослідження, проведене Н.С. Костишин [32], характеризує технологічні та організаційні особливості діяльності м'ясопереробних підприємств та їх вплив на організацію обліку готової м'ясо-ковбасної продукції. Вчена зазначає, що специфіка виробництва вимагає врахування короткого технологічного процесу, відсутності незавершеного виробництва та обмеженого терміну зберігання продукції, що впливає на організацію обліку та документообіг.

Недосконалість облікових методик на підприємствах України, зокрема в м'ясопереробній галузі, перешкоджає ефективному управлінню витратами та оптимізації ресурсів. На нашу думку, вдосконалення облікової системи має включати адаптацію до міжнародних стандартів, врахування галузевої специфіки та розробку уніфікованих методичних підходів, що підвищить конкурентоспроможність підприємств та забезпечить передумови для їх інтеграції у світову економічну систему.

Відсутність інтегрованих інформаційних технологій та систем, що об'єднують облікову та аналітичну інформацію, створює додаткові труднощі у зборі та обробці даних, обмежуючи можливості для оперативного прийняття управлінських рішень та знижуючи ефективність управління витратами. Цю проблему підкреслюють дослідники, зазначаючи, що окремі елементи системи управління витратами, такі як облік і аналіз витрат, формально добре розроблені в Україні. Однак українська система обліку була спрямована лише на розрахунок та аналіз так званої нормативної собівартості, тоді як для підприємства найважливіше значення має реальна собівартість, на основі якої розраховується ціна продажу. Як показує практика, з такими розрахунками виникають істотні труднощі, зокрема проблема "трансфертного" ціноутворення.

Крім того, дослідження вказують на необхідність глибокого аналізу та узагальнення наукових розробок стосовно сутності інформаційної системи управлінського обліку витрат. Більшість вчених схиляються до думки, що управлінський облік є впорядкованою системою управління, яка на кожному підприємстві унікальна і багато в чому визначається особливостями виробництва та управління. Проте, незважаючи на значні досягнення в теорії та практиці

управління витратами, існують розбіжності щодо розкриття сутності інформаційної системи управлінського обліку витрат, що підкреслює актуальність вирішення цієї проблеми.

Окрім того, на багатьох підприємствах подекуди відсутня система внутрішнього контролю, що призводить до помилок та зловживань в облікових даних. Недостатній контроль якості облікової інформації ускладнює процеси управління витратами та може призвести до фінансових втрат. Згідно з дослідженням, проведеним С.А. Кузнецовою та А.А. Кузнецовим, якість управлінського контролю та облікової інформації є основною вимогою для забезпечення ефективності функціонування підприємства [34]. Вони підкреслюють, що недостатній контроль якості облікової інформації може призвести до спотворення даних, що ускладнює прийняття управлінських рішень та може спричинити фінансові втрати. Важливим при цьому є важливість впровадження ефективних процедур контролю для мінімізації ризиків та забезпечення достовірності облікової інформації.

Таким чином, для підвищення ефективності обліково-аналітичної системи на м'ясопереробних підприємствах України необхідно впроваджувати сучасні інформаційні технології, підвищувати кваліфікацію персоналу, вдосконалювати методики обліку витрат та забезпечувати інтеграцію облікової та аналітичної інформації. Необхідними умовами для ефективного управління витратами та запобігання фінансовим втратам на підприємствах є впровадження системи внутрішнього контролю та забезпечення високої якості облікової інформації. Зазначені напрями сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності та фінансової стабільності підприємств галузі.

3.2. Пропозиції щодо удосконалення організації обліку виробничих витрат підприємства

З огляду на виявлені проблеми, що стосуються низького рівня автоматизації облікових процесів, недостатньої кваліфікації облікового

персоналу, недосконалості методик обліку витрат та відсутності інтегрованих інформаційних систем, постає необхідність у формуванні комплексного підходу до їх вирішення. Лише системне усунення цих недоліків може забезпечити належний рівень обліково-аналітичного забезпечення, яке буде відповідати сучасним викликам та потребам м'ясопереробних підприємств (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Комплексний підхід до вдосконалення обліково-аналітичної системи управління витратами на підприємствах м'ясопереробної галузі

Основні проблеми	Наслідки	Запропоновані шляхи вирішення	Інструменти реалізації	Очікувані результати	Приклад впровадження	Потенційні ризики
Низький рівень автоматизації облікових процесів	Тривалість обробки даних, помилки у фінансовій звітності	Впровадження сучасних автоматизованих систем (ERP)	SAP, Microsoft Dynamics	Підвищення оперативності обробки даних	Впровадження SAP на підприємстві	Високі початкові витрати
Низька кваліфікація облікового персоналу	Помилки у звітності, обмежені можливості впровадження новітніх методів	Інвестиції у навчання та підвищення кваліфікації персоналу	Онлайн-курси, професійна сертифікація	Скорочення помилок у звітності	Партнерство з навчальними закладами	Низька мотивація персоналу
Недосконалість методик обліку витрат	Викривлення собівартості продукції, ускладнення контролю витрат	Уніфікація методик обліку, адаптація до міжнародних стандартів	Розробка нових методичних рекомендацій	Точне відображення витрат, зниження відхилень	Розробка методики за участі експертів МСФЗ	Недостатня підготовка персоналу до змін
Відсутність інтегрованих інформаційних систем	Зниження ефективності управління, відсутність оперативних даних	Інтеграція інформаційних систем у єдину платформу	Впровадження ERP-систем, створення баз даних	Зменшення дублювання даних	Підключення всіх відділів до єдиної системи	Складність інтеграції старих систем

Примітка: побудовано та систематизовано автором

Такий підхід передбачає впровадження передових технологій, уніфікацію методик обліку, адаптованих до міжнародних стандартів, та створення єдиної

інформаційної платформи, яка інтегрує всі основні функції обліково-аналітичної системи (табл. 3.1).

Комплексний підхід до вдосконалення обліково-аналітичної системи на підприємствах м'ясопереробної галузі передбачає подолання існуючих недоліків через впровадження сучасних управлінських технологій і адаптацію прогресивних методик. Автоматизація облікових процесів, зокрема через впровадження ERP-систем, спрямована на забезпечення високої оперативності обробки даних, усунення помилок у звітності та підвищення рівня точності інформації. Цей процес вимагає всебічного аналізу наявних облікових процедур і їхньої адаптації до галузевих особливостей.

Поряд із цим важливим є системне підвищення кваліфікації облікового персоналу, що дасть змогу інтегрувати сучасні методики, такі як Activity-Based Costing, та посилити навички роботи з автоматизованими системами. Проведення тренінгів і сертифікацій забезпечить персонал актуальними знаннями, необхідними для ефективного реалізації облікових завдань. Інтеграція міжнародних стандартів обліку формує базу для більш точного відображення фінансових показників у звітності.

Уніфікація методик обліку, орієнтована на міжнародні стандарти, підвищує прозорість облікових даних і вдосконалює процес управління витратами. Розробка нових методичних рекомендацій і їх впровадження сприятиме зниженню похибок у фінансових розрахунках, а також створить умови для об'єктивного порівняння показників між підприємствами галузі.

Важливо, що для вдосконалення обліку витрат у м'ясопереробній галузі доцільним є поступове впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), зокрема тих, які враховують специфіку галузі. Вибір оптимального механізму управління витратами на основі міжнародних стандартів забезпечить визначення оптимального рівня виробничих витрат, що у свою чергу, підвищить конкурентоспроможність продукції, полегшить доступ до міжнародних ринків та забезпечить довгострокову економічну стабільність.

У м'ясопереробній галузі виробничий цикл пов'язаний із переробкою сировини (тваринної продукції) в готові вироби. Тому він вимагає детального відображення витрат на кожному етапі обробки, починаючи з приймання сировини до виходу готової продукції. Відповідно, МСФЗ слід адаптувати для обліку всіх етапів виробничого процесу, зокрема витрат на утримання обладнання, витрат на побічні продукти, які можуть мати комерційну цінність.

Адаптація МСФЗ до специфіки м'ясопереробної галузі є важливим кроком для підвищення ефективності обліку та фінансової звітності. Цей процес потребує врахування унікальних особливостей виробничого циклу, таких як обробка сировини, розподіл загальновиробничих витрат та облік побічних продуктів. Застосування МСФЗ 2 «Запаси» забезпечує точний облік витрат на сировину, напівфабрикати та готову продукцію, що важливо для контролю собівартості.

Для підприємств, що працюють з біологічними активами, доцільним є впровадження МСФЗ 41 «Сільське господарство», який враховує специфіку оцінки тварин за справедливою вартістю. Важливим елементом також є використання сучасних методів оцінки витрат, таких як Activity-Based Costing, що дозволяє детальніше аналізувати витрати на одиницю продукції.

Автоматизація облікових процесів із використанням ERP-систем сприяє інтеграції міжнародних стандартів у повсякденну діяльність підприємства, забезпечуючи прозорість та порівнянність фінансових даних. У підсумку, адаптація МСФЗ створює умови для підвищення якості управлінських рішень, покращення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку (рис. 3.1).

Нами подано схематичну візуалізацію циклічного процесу удосконалення обліково-аналітичного забезпечення (рис. 3.1), що базується на послідовній інтеграції компонентів, необхідних для забезпечення ефективного управління витратами в м'ясопереробній галузі. Зокрема, відображено етапи, що формують основу для стандартизації облікових процедур та забезпечення їх відповідності специфічним вимогам галузі.

Рис. 3.1. Елементи процесу удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами на підприємстві

Примітка: побудовано та систематизовано автором

Врахування специфіки виробничого циклу підприємств м'ясопереробної галузі забезпечує комплексний підхід до відображення витрат, що пов'язані з переробкою сировини на різних етапах. Даний аспект є визначальним у процесі побудови ефективної системи управління, оскільки він забезпечує точність обліку, створює підґрунтя для подальшого впровадження автоматизованих облікових систем.

Розподіл витрат за видами продукції, як наступний етап, є важливим для визначення собівартості, оскільки дозволяє деталізувати витрати та забезпечити їх раціональне використання. У цьому контексті значну роль відіграє стандартизація облікових процедур, яка здійснюється через впровадження міжнародних стандартів обліку запасів. Це створює можливості для гармонізації облікової політики підприємства з міжнародними вимогами та підвищення прозорості фінансової звітності.

Автоматизація облікових процесів, яка є невід'ємною частиною сучасної системи обліково-аналітичного забезпечення, спрямована на забезпечення оперативності, достовірності та цілісності даних. Впровадження інформаційних систем дозволяє інтегрувати всі етапи обліку та аналізу витрат, забезпечуючи зниження навантаження на персонал та мінімізацію ризиків, пов'язаних з людським фактором.

Таким чином, представлений процес вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення є безперервним циклом, у якому кожен елемент взаємопов'язаний і спрямований на досягнення стратегічних цілей підприємства.

Важливою складовою такого вдосконалення є стандартизація облікових процедур для точного відображення витрат, пов'язаних з виробничими процесами. Перехід на міжнародні стандарти також сприятиме інтеграції сучасних методів аналізу витрат, таких як Activity-Based Costing, для забезпечення більш прозорого розподілу витрат за видами продукції.

Облік витрат на підприємствах м'ясопереробної галузі є не лише технічним процесом фіксації даних, а й важливим елементом управління, що вимагає постійного вдосконалення. У сучасних умовах динамічних ринкових змін і зростаючої конкуренції особливого значення набуває створення ефективної системи, яка інтегрує всі облікові, аналітичні та контрольні функції. Це дозволяє забезпечити своєчасне отримання достовірної інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

На підприємствах галузі важливо створити єдиний обліковий простір, де взаємодія між різними підрозділами та категоріями працівників, від бухгалтерів до технічного персоналу, була б налагоджена максимально ефективно. Залучення технічного персоналу до підготовки, систематизації та архівування документів дає змогу суттєво зменшити навантаження на бухгалтерію, що, своєю чергою, сприяє підвищенню точності і якості облікових даних. Лише в умовах належної координації між усіма учасниками процесу можна забезпечити повноцінне функціонування облікової системи.

Таблиця 3.2.

Напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення та їх вплив на управління витратами підприємства

Напрями удосконалення	Пропозиції	Очікувані результати
Інтеграція інформаційних та контрольних організаційних функцій	Об'єднання процесів збору, обробки та контролю даних для ефективного прийняття управлінських рішень.	Забезпечення безперервності облікових операцій та підвищення точності управлінських рішень.
	Розподіл функцій між обліковим і технічним персоналом.	Зниження навантаження на основний обліковий персонал, підвищення ефективності роботи.
Оптимізація організації робочих місць	Включення до облікового процесу працівників, які відповідають за документування та архівування даних.	Зменшення ризиків втрати або викривлення інформації, покращення якості облікової документації.
	Координація взаємодії між обліковими та технічними підрозділами.	Підвищення швидкості та ефективності обробки інформації.
Удосконалення обліку непрямих витрат	Ведення окремого обліку витрат на утримання та експлуатацію обладнання.	Точний розподіл витрат на продукцію, що дозволить оптимізувати собівартість.
	Запровадження журналів для фіксації завантаженості апаратів і розподілу витрат між виробами.	Оцінка ефективності використання обладнання, зниження непродуктивних витрат.
Оперативний аналіз витрат	Ведення обліку витрат сировини і матеріалів за кожну зміну з фіксацією фактичних і нормативних показників.	Можливість швидкого виявлення відхилень, оперативне реагування на зміни у виробничому процесі.
	Аналіз відхилень від нормативів для визначення причин і корекції процесів.	Підвищення точності планування витрат та покращення контролю за їх використанням.
Залучення різних підрозділів до аналізу	Інтеграція економічних і технологічних служб до оцінки результатів виробничих процесів.	Підвищення об'єктивності аналізу та прийняття зважених рішень на основі даних різних підрозділів.
	Залучення майстрів, бригадирів та робітників до аналізу ефективності виробничих змін.	Зменшення розриву між обліковими даними і реальними виробничими процесами.
Розширення функціоналу первинних документів	Включення до первинних документів реквізитів для фіксації нормативних показників витрат.	Покращення якості аналітики, підвищення точності обліку та планування.
	Використання цих даних для точного аналізу та прийняття управлінських рішень.	Зниження ризику прийняття хибних управлінських рішень, підвищення ефективності управління.

Примітка: власні узагальнення

Особливої уваги заслуговує робота з непрямими витратами, які мають вагомий вплив на загальну собівартість продукції. Утримання та експлуатація обладнання, енергоспоживання, витрати на обслуговування виробничих приміщень – всі ці елементи потребують точного обліку та ефективного контролю. Без належної деталізації витрат важко оцінити реальний стан виробництва. Впровадження системи фіксації фактичної завантаженості обладнання дозволяє краще зрозуміти, як ефективно використовуються ресурси, та знаходити резерви для оптимізації.

Контроль за витратами неможливий без постійного аналізу. Оперативне виявлення відхилень від нормативів є одним із вагомих аспектів успішного управління. Лише своєчасна реакція на зміни у витратах дає змогу уникати накопичення помилок і забезпечувати стабільність виробничих процесів. У цьому контексті аналітична робота має бути тісно пов'язана з даними, які формуються в реальному часі. Саме тому до аналізу доцільно залучати працівників різних підрозділів, які можуть надати цінну інформацію з виробництва (табл. 3.2).

Окремої уваги потребує вдосконалення первинних документів, які є основою для подальшого аналізу і прийняття управлінських рішень. Включення до таких документів нормативних показників надає змогу вести облік із більшою точністю, проводити поглиблений аналіз ефективності використання ресурсів. У результаті формується потужна аналітична база, що стає основою для розробки стратегічних рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства.

Завдяки інтеграції інформаційних систем у єдину платформу та оптимізації обміну даними між підрозділами усувається дублювання інформації, а витрати на її обробку знижуються. При цьому управлінські рішення базуються на більш точних і актуальних даних отриманих в режимі реального часу.

Таким чином, на нашу думку, реалізація запропонованих заходів надасть можливість підвищити ефективність обліково-аналітичної системи, забезпечити

оптимізацію витрат і вдосконалити управлінські процеси, що закладає основу для стабільного розвитку підприємства у сучасних економічних умовах.

3.3. Окреслення моделі покращення обліково-аналітичного забезпечення виробничих витрат на підприємстві

Ефективне управління виробничими витратами на м'ясопереробних підприємствах вимагає впровадження сучасної моделі обліково-аналітичного забезпечення, яка інтегрує передові технології та методики для підвищення точності та оперативності управлінських рішень. В умовах зростаючої конкуренції та необхідності оптимізації ресурсів, така модель повинна забезпечувати своєчасне та достовірне надання інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат та підвищення рентабельності виробництва.

Згідно з дослідженнями В.В. Прядка, обліково-аналітичне забезпечення управління витратами включає інформаційну, облікову та аналітичну функції, які забезпечують повне та достовірне відображення господарських операцій, а також проведення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Інформаційна функція обліково-аналітичного забезпечення полягає у зборі, обробці та передачі релевантної інформації про витрати підприємства. Ця функція забезпечує керівництво необхідними даними для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності виробництва та оптимізацію витрат. Інформаційна функція є визначальною серед інших функцій бухгалтерського обліку, оскільки вона забезпечує надання відповідей на інформаційні запити керівників та власників підприємства.

Облікова функція передбачає систематичне та повне відображення всіх господарських операцій, пов'язаних з витратами підприємства. Це включає документування, класифікацію та узагальнення інформації про витрати, що дозволяє контролювати їх рівень та структуру. Удосконалення системи

управління витратами на підприємствах можливе за умови ефективної організації облікової функції, яка забезпечує точне відображення витрат у бухгалтерському обліку.

Аналітична функція спрямована на дослідження та оцінку інформації про витрати з метою виявлення резервів для їх зниження та підвищення ефективності використання ресурсів. Ця функція включає аналіз структури та динаміки витрат, визначення факторів, що впливають на їх рівень, та розробку рекомендацій щодо оптимізації витрат. Обліково-аналітична інформація є визначальним чинником забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, оскільки вона дозволяє виявляти проблемні зони та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Таким чином, інтеграція інформаційної, облікової та аналітичної функцій в рамках обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємства сприяє підвищенню ефективності управління, оптимізації витрат та забезпеченню стійкого розвитку підприємства. Поряд із цим погоджуємось із думкою Алексєєвої та Васильєвої [7], що процес ведення бухгалтерського обліку витрат на виробництво має інтегрувати інформаційні та контрольно-організаційні функції, які забезпечують ефективне управління витратами на підприємстві. Інформаційна складова охоплює збір, реєстрацію, передачу, зберігання та обробку даних, тоді як контрольно-організаційна зосереджується на перевірці отриманої інформації та її використанні для прийняття управлінських рішень.

Таким чином, розробка сучасної моделі обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами м'ясопереробного підприємства є багатоаспектним завданням, яке передбачає створення єдиного інформаційного середовища, що інтегрує дані бухгалтерського обліку, оперативного контролю та аналітичної обробки інформації. Враховуючи динамічний характер зовнішнього середовища та високий рівень конкуренції в галузі, така модель повинна не лише забезпечувати своєчасне формування

звітності, а й виконувати функцію прогнозування та підтримки стратегічного планування (рис. 3.2).

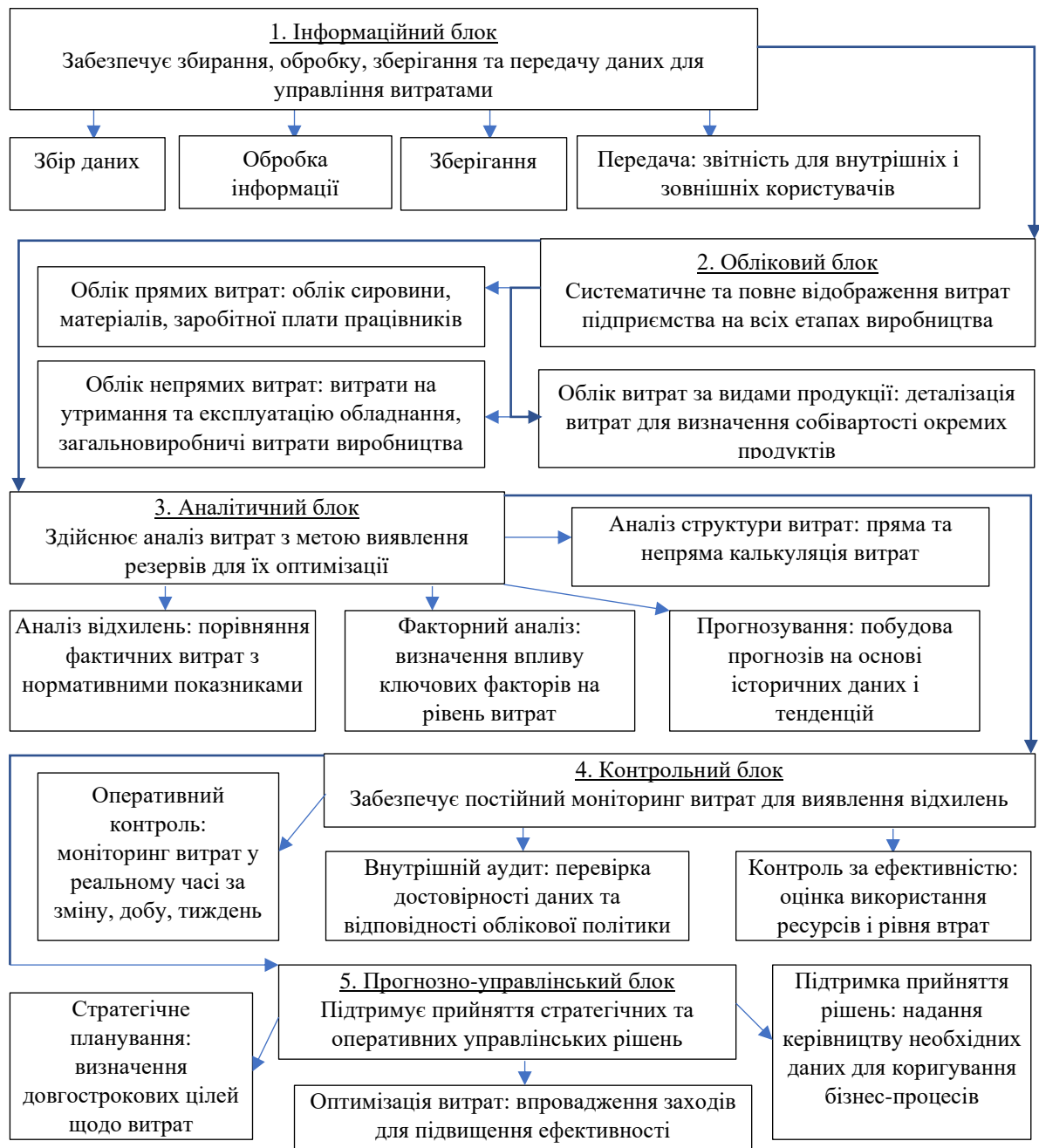

Рис. 3.2. Модель покращення обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами підприємств м'ясопереробної галузі

Примітка: власна розробка

Розроблена модель обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами на м'ясопереробних підприємствах є системою, що інтегрує облікові, аналітичні, інформаційні, контрольні та управлінські функції,

спрямовані на забезпечення повного циклу роботи з інформацією про витрати. Основна мета цієї моделі – створення ефективної інформаційно-аналітичної бази для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат, підвищення рентабельності та забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Основу для обґрунтованих рішень формує інформаційний блок моделі. Він виконує функцію збору, обробки та зберігання всіх даних, пов'язаних з виробничими витратами. Інформація отримується з первинних документів, виробничих звітів і технологічних карт, що забезпечує її комплексність і достовірність. Впровадження сучасних ERP-систем об'єднує інформаційні потоки з різних підрозділів підприємства, що підвищує оперативність обробки даних і забезпечує їх доступність для аналізу та контролю.

Центральною функцією моделі є облік виробничих витрат, який охоплює як прямі, так і непрямі витрати. Удосконалення системи обліку витрат за допомогою використання окремих субрахунків для різних категорій витрат дозволяє більш детально контролювати їх розподіл. Ефективне функціонування системи обліку виробничих витрат на підприємствах м'ясопереробної промисловості забезпечує точне визначення собівартості продукції та створює передумови для виявлення неефективних зон у виробничому процесі.

Аналітична складова моделі базується на використанні багатовимірних методів аналізу даних для виявлення резервів витрат та їх оптимізації. Застосування методів факторного аналізу, аналізу відхилень і функціонально-вартісного аналізу дає змогу оцінювати структуру витрат, виявляти основні драйвери їх зростання. Інтеграція цих методів із системами управлінського обліку створює передумови для підвищення ефективності управління, оскільки дозволяє керівникам оперативно реагувати на відхилення від запланованих показників, впроваджувати коригувальні заходи та формувати стратегічні рішення на основі комплексної оцінки діяльності підприємства.

Особливу роль у запропонованій моделі відіграє функція оперативного контролю, яка дозволяє здійснювати моніторинг витрат у реальному часі.

Оперативний контроль витрат у реальному часі забезпечує своєчасне виявлення відхилень від запланованих, що сприяє мінімізації ризиків та підвищенню ефективності виробничих процесів. Внутрішній аудит та постійний моніторинг діяльності підрозділів сприяють підвищенню прозорості обліку і зниженню ризику помилок. Автоматизація цих процесів шляхом впровадження сучасних інформаційних систем створює умови для покращення взаємодії між підрозділами, підвищення швидкості обробки даних та забезпечення їхньої прозорості.

Прогностично-управлінський блок орієнтований на підтримку прийняття стратегічних управлінських рішень. Використання прогностичних методів та сценарного аналізу дозволяє планувати майбутні витрати та визначати можливі наслідки прийняття тих чи інших управлінських рішень. Це сприяє формуванню стратегії оптимізації витрат та довгострокової конкурентної переваги.

Значимим аспектом запропонованої моделі, що визначає її новизну, є орієнтація на впровадження інноваційних підходів до обліку, таких як використання методики функціонально-вартісного аналізу АВС-калькулювання (Activity-Based Costing). Її використання сприяє більш точному розподілу непрямих витрат між видами продукції, що є особливо важливим у контексті м'ясопереробної галузі з її складними технологічними процесами. За її допомогою забезпечується більш точна оцінка собівартості продукції, оскільки враховуються всі супутні процеси, такі як транспортування, зберігання, контроль якості тощо, що споживають значні ресурси, але не додають безпосередньої цінності продукту.

Застосування АВС-методу на м'ясопереробних підприємствах є особливо доцільним, враховуючи специфіку галузі, де виробничий процес включає широкий спектр додаткових операцій. Метод забезпечує точне калькулювання собівартості продукції, що дає змогу виявити найбільш ресурсомісткі операції. За допомогою цього методу можна контролювати витрати, а також оптимізувати використання ресурсів, знижуючи загальні витрати підприємства. Впровадження АВС-калькулювання сприяє покращенню управлінських рішень шляхом забезпечення більшої прозорості в аналізі витрат та їх причинно-наслідкових зв'язків.

Використання сучасних інформаційних технологій забезпечує автоматизацію обліково-аналітичних процесів. ERP-системи інтегрують облікові, аналітичні та управлінські функції, зменшуючи навантаження на персонал і мінімізуючи ризики людських помилок. Додатково впровадження систем бізнес-аналітики (BI) дає змогу отримувати комплексні звіти та аналізувати дані в режимі реального часу.

Запропонована модель сприяє значному підвищенню ефективності обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на м'ясопереробних підприємствах. Позитивний вплив моделі проявляється у наступному:

- підвищенні точності облікових даних, що досягається завдяки детальній класифікації витрат і автоматизації процесів, забезпечуючи повноту та достовірність облікової інформації;
- аналітичні методи дають змогу виявляти резерви для зниження витрат і впроваджувати обґрунтовані заходи щодо їх оптимізації;
- інтеграція інформаційних систем дає можливість керівникам оперативно отримувати необхідну інформацію для прийняття рішень;
- постійний моніторинг та внутрішній аудит сприяють зниженню ризиків фінансових втрат і підвищенню прозорості управлінських процесів;
- модель створює основу для довгострокового планування витрат, що забезпечує стійкий розвиток підприємства в умовах динамічного ринкового середовища.

Отже, модель обліково-аналітичного забезпечення є комплексним інструментом, що дає можливість підприємствам м'ясопереробної галузі досягати високого рівня ефективності, забезпечуючи інформаційно-аналітичну підтримку прийняття управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат, підвищення рентабельності та стійкого розвитку. Модель спрямована на покращення якості управління виробничими витратами та створює передумови для підвищення загальної конкурентоспроможності підприємства, сприяючи його сталому економічному зростанню.

ВИСНОВКИ

1. За результатами дослідження встановлено, що сутність витрат полягає в тому, що вони являють собою найважливіший аспект економічної діяльності, відображаючи продуктивну втрату в процесі виробництва різних видів ресурсів, таких як праця, капітал, сировина тощо. Тому потрібно розуміти, що об'єктивно витрати виникають як результат процесу виробництва та обміну і стають необхідним елементом системи обліку та аналізу економічної діяльності суб'єкта господарювання.

2. Визначено, що існує об'єктивна необхідність глибокого розуміння важливості витрат у контексті економічної діяльності суб'єктів господарювання. При цьому класифікація витрат за об'єктами, часом, функціональністю та їхнім впливом на фінансовий результат робить їх аналіз більш комплексним та зрозумілим для керівництва підприємства. При цьому оскільки витрати є ключовим елементом формування процесу господарювання, впливаючи на конкурентоспроможність підприємства, то розуміння їх функціональних характеристик набуває особливого значення для ефективного управління ресурсами та оптимізації фінансових результатів суб'єкта господарювання.

3. Доведено, що специфічні особливості нормативно-правового забезпечення обліку витрат в Україні визначаються необхідністю адаптації національних стандартів до міжнародних стандартів фінансової звітності, що є елементом євроінтеграції нашої держави. При цьому впровадження цих стандартів спрямоване на гармонізацію обліку в Україні із провідними світовими практиками та сприяє підвищенню прозорості і достовірності фінансової звітності.

4. Встановлено, що ефективне регулювання витрат в даний час виступає ключовим елементом фінансового управління суб'єктів господарювання. При цьому нормативні акти визначають порядок цього обліку, що, у свою чергу,

забезпечує належний рівень прозорості та відповідальності облікової діяльності. Усе це є критично важливим для забезпечення належної фінансової стійкості та результативної діяльності підприємства. Крім того, нормативні акти формують основу для ефективного контролю за витратами, що дозволяє підприємствам продуктивно управляти своїм ресурсами та досягати визначених стратегічних цілей.

5. Проведений аналіз фінансового стану XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX надає можливість стверджувати, що за 2020–2022 рр. фінансовий стан базового підприємства дещо погіршився, що обумовило збільшення розміру нестачі коштів для покриття власних запасів, продовження терміну кредиторської заборгованості, залученню позик. Рівень абсолютної та проміжної ліквідності в досліджуваному періоді був нижче оптимального значення, а загальна ліквідність підприємства характеризувалася значенням вищим, за оптимальне. Тому можна зробити висновок, що реалізувавши необоротні активи підприємство зможе погасити свою заборгованість. Також відтермінування сплати заборгованості дебіторами XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX призвело до зменшення ліквідності коштів та не дозволяє їх вчасно та ефективно залучити до виробничого процесу.

6. За результатами розрахунку показників щодо оцінювання ефективності витрат на XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX встановлено, що:

- собівартість виготовленої продукції була досить великою: у 2021 р. – 95,9 % операційних доходів припадає на покриття собівартості продукції, у 2022 р. – на 4,1% менше, проте у 2023 р. цей показник зріс до рівня 95,2 %;
- розмір інших операційних витрат перевищував розмір інших операційних доходів у 2021 р. в 1,56 разів, у 2022 р. – в 1,64 разів, та у 2023 р. – в 1,28 разів.

Одночасно слід зазначити, що операційна діяльність на базовому підприємстві у досліджуваному періоді була рентабельною: у 2021 р. рівень

рентабельності операційної діяльності становив 1,8 %, у 2022 р. рентабельність зросла до 6,2 %, проте у 2023 р. знизилася до 2,2 %.

7. Аналіз сучасного стану обліково-аналітичної системи, зокрема підприємства що належить до м'ясопереробної галузі України, виявив низку проблем, що суттєво впливають на ефективність управління виробничими витратами.

Зокрема основними недоліками є низький рівень автоматизації облікових процесів, недостатня кваліфікація персоналу щодо переходу на сучасні інформаційні програмні продукти, недосконалість методик обліку та відсутність інтегрованих інформаційних систем. Так, недостатність впровадження автоматизованих рішень призводить до дублювання даних, помилок у звітності, затримок у прийнятті управлінських рішень, що знижує ефективність управління витратами та конкурентоспроможність підприємства в цілому.

Недосконалість методик обліку витрат створює труднощі в точному відображенні собівартості продукції, що ускладнює контроль витрат і прийняття обґрунтованих рішень. Відсутність єдиної інформаційної платформи ускладнює обмін даними між підрозділами, знижуючи оперативність і якість управлінської інформації. Для подолання цих проблем необхідно впроваджувати сучасні автоматизовані системи (ERP), адаптувати міжнародні стандарти фінансової звітності до галузевих особливостей, інвестувати в навчання персоналу та підвищення його кваліфікації.

8. З метою удосконалення обліку виробничих витрат на підприємствах м'ясопереробної галузі запропоновано комплексний підхід, що включає впровадження сучасних автоматизованих систем, підвищення кваліфікації облікового персоналу та інтеграцію з міжнародними стандартами.

Визначеними напрямками вдосконалення є автоматизація облікових процесів, впровадження ERP-систем для забезпечення оперативності та точності даних, а також розробка нових методичних рекомендацій для урахування галузевих особливостей. Запропоновані заходи, зокрема адаптація МСФЗ,

спрямовані на підвищення якості фінансової звітності, що забезпечить прозорість витрат і оптимізацію управлінських рішень.

Особливої уваги потребують непрямі витрати, які мають значний вплив на собівартість продукції. Розробка уніфікованих стандартів та впровадження сучасних методів аналізу, таких як Activity-Based Costing, дозволить деталізувати витрати на продукцію, знижуючи похибки у розрахунках. Реалізація комплексних методичних рекомендацій сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому та міжнародному ринках, забезпечуючи їх довгострокову економічну стабільність.

9. У результаті проведеного дослідження встановлено, що ефективно управління виробничими витратами на м'ясопереробних підприємствах вимагає впровадження сучасної моделі обліково-аналітичного забезпечення, яка інтегрує інформаційні, облікові, аналітичні та контрольні функції. Запропонована модель базується на використанні передових інформаційних технологій, зокрема ERP-систем, та методики ABC-калькулювання, що дозволяє забезпечити повний цикл роботи з витратами, підвищити точність і прозорість даних, оптимізувати їх розподіл і створити надійну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Застосування запропонованої моделі сприяє підвищенню оперативності контролю, ефективності планування та прогнозування витрат у реальному часі, що є ключовим фактором для адаптації підприємств до змінних ринкових умов.

Запропонована модель сприяє покращенню якості управління виробничими витратами, забезпечуючи своєчасне прийняття стратегічних рішень та формування довгострокових планів, орієнтованих на підвищення ефективності діяльності підприємств у динамічному ринковому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова Т. М., Гулько Л. Г. Фінансові ресурси підприємства: оптимізація структури капіталу. *Сучасні підходи, методи і моделі в управлінні фінансами* : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених, 14-15 травня 2019 р. Хмельницький : Хмельницький національний університет, 2019. Т. 2. С. 7-8.

2. Александрова О. Є., Гринь В. П. Удосконалення обліку витрат виробництва та формування собівартості продукції. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. №5(85). С. 48-53.

3. Алексєєва А. В., Васильєва В. Г. Удосконалення обліку витрат на виробництво та формування собівартості продукції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. №.23(1). С. 5-9.

4. Андрусак В. М. Інформаційна система управлінського обліку витрат. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2015. №22. Ч. II. С. 63–69.

5. Банасько Т. М. Побудова організаційної структури управління як передумова створення системи обліку витрат. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. №9. С. 24-27.

6. Бенєсь Б.Б. Значення обліково-аналітичного забезпечення в управлінні виробничими витратами підприємства. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (21 листопада 2024 р.). С. 24 – 25.

7. Беренда Н., Коваль А. Загальновиробничі витрати як складова операційних витрат, сутність та особливості їх розподілу. *Ukrainian food journal*. 2016. №2(2). С. 245-252.

8. Білоусова І. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. №9. С. 3-5.

9. Білоусова І. А. Удосконалення управлінського обліку в системі економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. №9. С. 255-265.

10. Бугас Н. В. Бюджетування як ефективний інструмент управління витратами. *Бізнес Інформ*. 2015. №5. С. 190-193.

11. Букало Н. А., Данилюк Н. В. Вдосконалення обліку виробничих витрат сільськогосподарського підприємства та особливості податкової звітності. *Економіка і суспільство*. 2019. №2. С. 666–671.

12. Вареник В. М., Вареник В. Н., Прусан А. В. Розробка алгоритму процесу планування та аналізу собівартості продукції на підприємствах коксохімічної галузі. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. №1(12). С. 369-375.

13. Винятинська Л. В., Колеснік О. І. Аналіз складу та інтенсивності динаміки витрат виробництва підприємств України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. №4(66). С. 134-143.

14. Височан О. О., Оліховський В. Я. Облік адміністративних витрат у ракурсі вітчизняної науки. *Бізнес-навігатор*. 2019. №6(55). С. 211-217.

15. Власюк Г. В. Аналіз та оцінка існуючих систем управління витратами. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2008. №2. С. 35-39.

16. Гнатенко Є. П., Бурова Т. А. Основні підходи щодо розуміння сутності поняття «витрати». *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки*. 2019. №5.2. С. 33-36.

17. Гнилицька Л. В. Економічна безпека суб'єктів господарювання: роль обліково-аналітичної інформації. *Економічний аналіз*. 2019. №29(1). С. 122-128.

18. Грінчук М. С. Ефективність управління фактором нормування витрат на основі прогнозування. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2016. №3. С. 304-308.

19. Давидович І. Є. *Управління витратами: навч. посібн.* Київ : Центр учбової літератури, 2008. 319 с.
20. Дерій В. А., Мельничук І. В. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит у системі управління витратами. *Вісник Тернопільського національного економічного університету.* 2019. №1. С. 197-208.
21. Діденко С. В., Матюшина Ю. І. Ретроспектива і сучасність поняття «витрати» як об'єкта управлінського обліку. *Економіка і регіони.* 2011. №4. С. 203-207.
22. Добровський В. М., Гнилицька Л. В., Коршикова Р. С. *Управлінський облік : навчальний посібник.* Київ : КНЕУ, 2008. 278 с.
23. Домбровська Н. Особливості методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції підприємств по заготівлі та переробці зерна. *Економіка та суспільство.* 2022. №28.
24. Думинець О. Прогнозування витрат підприємства. *Фінанси України.* 2008. №2. С. 109-115.
25. Дяків В. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах різних форм власності й господарювання. *Економіка промисловості.* 2009. №5. 2009. С. 93-97.
26. Зарудна Н. Я., Кундеус О. М. Склад транспортно-заготівельних витрат та відображення їх в обліку. *Облік і контроль в управлінні підприємницькою діяльністю : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 25 жовтня 2019 р.* Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем», 2019. С. 82-84.
27. Захарченко Л. А. *Управління витратами : навч. посібник до практичних занять з курсу «Управління витратами».* Одеса : ОНАЗ, 2009. 216 с.
28. Іваніна С. Фінансово-господарський контроль витрат виробництва продукції. *Вісник Київського нац. торг.-економ. ун-ту.* 2005. №2. С. 88-95.
29. Ізмайлова К. В. *Фінансовий аналіз : навчальний посібник.* Ізмайлова. Київ : МАУП, 2021. 152 с.

30. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999 (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 12.11.2024).

31. Кальєніна Н. В. Методи управління витратами, їх переваги та недоліки. *Держава та регіони*. 2007. №5. С. 32-35.

32. Карінцева О. І., Харченко М. О., Пономарьова Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві. *Механізм регулювання економіки*. 2021. №4. С. 58-69.

33. Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 485 с.

34. Коваль М. Контроль та витрати на виробництво продукції та калькулювання її собівартості. *Персонал*. 2015. №4. С. 20-26.

35. Когут У. Л. Критерії класифікації витрат підприємства. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. №624. С. 43-49.

36. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.71 № 322-VIII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 12.11.2024).

37. Козаченко Г., Погорелов Ю. Удосконалення класифікації витрат підприємства. *Менеджмент : зб. наук. праць*. 2008. №9. С. 102–114.

38. Кондрич В. І. Витрати виробництва: поняття та обліково-економічна сутність. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2016. №1. С. 102-107.

39. Корінько М. Д., Титаренко Г.Б. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. №9. С. 126-131.

40. Косинська О. В. Оптимізація витрат як засіб підвищення прибутковості підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. №7/8. С. 106-110.

41. Костишин Н. С. Організація обліку готової м'ясо-ковбасної продукції на м'ясопереробних підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2022. №11. С. 83–89.
42. Котляр М. Аналіз фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2004. №5. С. 99-104.
43. Кравченко О. В., Леоненко К. О. Проблеми організації обліку витрат виробництва. *Інфраструктура ринку*. 2021. №25. С. 841-845.
44. Крапівницька С. М., Зарукевич М. В. Розвиток системи управління витратами підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2016. Т. 18, №3(1). С. 155-157.
45. Крушельницька О. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2021. №23. С. 134-140.
46. Кузнецова С. А., Кузнецов, А. А. Вплив системи внутрішнього контролю на ефективність управління витратами підприємства. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2019. №1.
47. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Методичні положення щодо контролювання та регулювання витрат підприємства. *Економіка і прогнозування*. 2005. №1. С. 134-144.
48. Куцоконь О. Ю. Формування технології обліку і аналізу витрат у системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2019. № 11.
49. Кучеренко Т. Є., Матрос О. М., Підлубна О. Д. Накладні і непрямі витрати підприємства як інструмент управлінського обліку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2021. №22. С. 949–954.
50. Лисенко А. О. Порівняльний аналіз концептуальних підходів до управління витратами. *Бізнес Інформ*. 2015. №5. С. 35-38.
51. Ляшенко Г., Овсяннікова В. Витрати підприємства та управління ними. *Економіка та суспільство*. 2023. №45.
52. Манів З. О., Луцький І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 580 с.

53. Маренич Т. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. №12. С. 19-25.

54. Маренич Т. Сутність бухгалтерського обліку як системи економічного регулювання. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. №2. С. 21-26.

55. Мачулка О. Облік та аналіз витрат: управлінський аспект. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. №10. С. 30-35.

56. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2019. 132 с.

57. Назарчук Т. В. Структура ефективної системи управління витратами промислових підприємств. *Регіональна економіка*. 2006. №3. С. 50-58.

58. Нападовська Л. В. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. №8/9. С. 78-94.

59. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Положення (стандарт). Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. №246 (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 12.11.2024).

60. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Положення (стандарт). Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року №318 (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення 12.11.2024).

61. Олех Н. Л. Теоретичні основи управління витратами виробництва на підприємствах у ринкових умовах. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2011. №9. С. 156-159.

62. Оліховський В. Я., Оліховська М. В. Сучасний стан автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах України. *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 24-26 жовтня 2019 року. Львів : Видавництво Львівської політехніки. С. 152–153.

63. Оляднічук Н. В., Підлубна О. Д. Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. №33. Ч. 2. С. 16–21.

64. Онищенко О. В., Куренна О. О., Крикуненко А. С. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2020. №25(2). С. 153-157.

65. Остап'юк М. Я., Хом'як О. П., Даньків Й. Я. Аналітичні та контрольні процедури в процесі управління витратами підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2015. №35(1). С. 188-192.

66. Остапенко Т. М. Економічна сутність управління витратами. *Вісник Сумського державного університету. Серія : Економіка*. 2016. №2. С. 85-91.

67. Остапенко Я., Юхимчук Д. Питання економічної сутності, класифікації та методів обліку витрат на виробництво молокопереробної галузі. *Галицький економічний вісник*. 2022. №1(68). С. 52–61.

68. Палюх М. С., Матвійчук Л. О. Теоретичні засади організації обліку необоротних активів. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Економічні науки*. 2019. №24(3). С. 172–180.

69. Панасюк В. М., Мельничук І. В., Мужевич Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2021. 330 с.

70. Панченко І. М. Моделі управління витратами підприємства. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2006. №6. С. 398-403.

71. Панченко О. М., Лищенко О. Г. Оптимізація облікової інформації в системі управління витратами для інноваційного розвитку підприємств металургійної галузі. *Моделювання процесів в металургії та машинобудуванні*. 2009. №1. С. 110-113.

72. Парфентій Л. А., Капоріна Т. С. Актуальні проблеми розвитку бухгалтерського обліку в Україні та шляхи їх вирішення. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. Серія: Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2019. №4(21). С. 568–572.

73. Пархоменко В. Розвиток бухгалтерського обліку: від реформування до адаптації та застосування. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. №8/9. С. 3-21.

74. Пархоменко Л. А., Малюга Л. М., Фротер О. С., Нижник І. О. Методи обліку та управління операційними витратами. *Економіка та держава*. 2023. №1. С. 50-54.

75. Пашковська К. Облік формування витрат виробництва і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг). *Перспективи розвитку науки і бізнесу в глобальному середовищі* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : ТНЕУ, 2021. С. 199-200.

76. Петренко Н. І., Філозоп О. В. Правова основа організації внутрішнього аудиту в Україні. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Міжнар. зб. наук. праць. Серія : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. 2010. №1(16). 2010. С. 219-228.

77. Пилипенко О. О. Управління витратами на сучасних підприємствах. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. №12. С. 8-11.

78. Погосова А. В., Ярмолюк О. Ф. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції: переваги та недоліки. *Облік і фінанси*. 2015. №4. С. 18–20.

79. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 12.11.2024).

80. Подмешальська Ю. В. Проблеми впровадження інформаційних систем обліку на підприємстві. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2011. №33. С. 179–184.

81. Подмешальська Ю. В., Степаненко В. А. Облік витрат на збут. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №24. С. 31-35.

82. Подмешальська Ю. В., Феофанов Л. К., Осетрова Г. Ю. Облік та аудит адміністративних витрат. *Агросвіт*. 2021. №23. С. 38–44.

83. Пономарьова Т. В. Автоматизація обліку розрахунків з ПДВ: підходи та практичні рішення. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2016. №61. С. 22-29.

84. Попович Л. В. Організація процесу управління витратами. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2009. №27. С. 162 – 167.

85. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 12.11.2024).

86. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування : Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99> (дата звернення 12.11.2024).

87. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України №2464-VI від 08 липня 2010 р. (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення 12.11.2024).

88. Проскурня С. С., Голуб Н. О. Методичні аспекти управління витратами на підприємствах. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2016. №10(4). С. 156-160.

89. Прядко В. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на підприємствах: концептуальний підхід. *Економічний аналіз*. 2021. №28(4). С. 265-270.

90. Пустова І. В. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги та недоліки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №11. С. 39-42.

91. Пушкар М. С., Щирба М. Т. Теорія і практика формування облікової політики : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2009. 260 с.

92. Радченко К. Аналіз методів калькулювання та їх застосування в різних галузях промисловості. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2011. №130. С. 63-65.

93. Рожелюк В., Денчук П. Принципи управління виробничими витратами на підприємстві. *Вісник Київського національного торгово-економічного університету*. 2007. №5. С. 109-113.

94. Савченко В. М., Пальчук О. В., Саловська Л. В. Облікова політика : навч. посіб. / за ред. Г. М. Давидова. Київ : Знання, 2010. 479 с.

95. Самофатова В. А., Літвінова М. П. Проблеми розвитку м'ясопереробної галузі та аналіз чинників прибутковості. *Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки* : тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, 24–25 листопада 2019 р.. Житомир. С. 182–185.

96. Саченко С. І. Концептуальні проблеми розвитку системи внутрішнього контролю за витратами виробництва в умовах ринку. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2006. №4. С. 317-320.

97. Свірідова С. Субконтрактація як сучасний інструмент управління витратами. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. № 5(257). С. 220-234.

98. Системне забезпечення економічної активності та сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності: колективна монографія / За заг. ред. Н. Б. Кащеної та Т. О. Ставерської. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2021. 390 с.

99. Скрипник М. І. АВС-калькулювання. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2009. №49(3).

100. Скрипник М. І. Activity Based Costing як інноваційний метод управлінського обліку. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2017. №3. С. 95-101.

101. Скрипник С. В., Франчук І. Б., Шепель І. В. Особливості автоматизації обліку підприємств у сучасних умовах. *Економіка та держава*. 2021. №10. С. 39-45.

102. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. №1-2. С. 83-96.

103. Сподарик В. М. Аналіз економічних категорій «затрати» і «витрати» за змістом та призначенням. *Економічний часопис–XXI*. 2016. № 1-2(2). С. 49-51.

104. Струк Н. С., Мулінська Г. В. Методичний підхід до аналізу витрат операційної діяльності підприємств роздрібного ринку нафтопродуктів. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2021. №2. С. 115-122.

105. Сук Л. К., Сук Л. П. Організація бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Каравела, 2009. 624 с.

106. Терновський В. О. Аналітична складова автоматизації обліково-аналітичного забезпечення управління операціями з переробки давальницької сировини на м'ясопереробних підприємствах. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)/* 2016. №3(23). С. 178–181.

107. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 120 с.

108. Тюхтій М. В., Пономаренко О. Г. Загальновиробничі витрати: концептуальні аспекти вітчизняного та зарубіжного досвіду облікового відображення. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2019. №3. С. 116-119.

109. Удахіна Е. О. Аналіз та обґрунтування моделей управління витратами. *Управління розвитком*. 2016. №13. С. 16-18.

110. Фаріон В. Я. Підходи до удосконалення процесу калькулювання собівартості продукції. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 10 вересня 2019 р. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. С. 289-292.

111. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2002. 656 с.

112. Цимбалюк Л. Г., Скригун Н. П. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. №3(15). С. 88-95.

113. Череп А. В., Лазнева І. О. Методи управління витратами виробництва продукції та їх порівняльний аналіз. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2005. №11. С. 67-72.

114. Чорна М. В., Смірнова П. В., Бугріменко Р. М. Управління витратами : навч. посіб. Харків : Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2020. 166 с.

115. Чумаченко М., Білоусова І. Дискусійні проблеми обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. №10. С. 3-7.

116. Чумаченко М., Білоусова І. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. №4. С. 3-10.

117. Чуп К. М. Методи обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції. *Збірник наукових статей випускників з фаху «Облік і оподаткування»*. 2022. №11. С. 114-122.

118. Чухліб О. А. Управлінське рішення щодо витрат у собівартості продукції. *Фінанси України*. 2006. №2. С. 129-137.

119. Шашенко О. О. Виробничі витрати на промисловому підприємстві : сутність, класифікація, види. *Сталий розвиток економіки*. 2016. №3. С. 295-300.

120. Шепель Т. П. Розвиток бухгалтерського обліку в Україні на основі впровадження МСФЗ: проблеми і перспективи. *Облік і фінанси*. 2022. №1(91). С. 36–43.

121. Шматковська Т.О., Муран А.Я. Облік в системі управління витратами підприємства. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*, 2019. № 24. С. 172–180.

122. Штулер Г. Т. Функціональний аспект системи управління витратами. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2009. №27. С. 138-141.

123. Шульга В. М. Перспективи розвитку стратегічного управління витратами на вітчизняних промислових підприємствах. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2009. №6. С. 208-213.

124. Шумило Ю. О. Шляхи вдосконалення аналізу та оцінок операційних, фінансових та інших витрат на підприємстві. *Економіка. Фінанси. Право*. 2009. №3. С. 25-28.

125. Янчева Л. М., Ільченко М. О. Витрати: дефініції визначення та класифікація. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2011. №2. С. 31-37.